Proinde ſicut in verbis ꝓprijs quibꝰ ſuperi
us diſputauimꝰ vbi res vt dicūtur ītelligēde
ſunt ſic in trāſlatis qui faciūt tropicas locu-
tiōes vbi aliud ex alio ītelligendū eſt de q̄bꝰ
huiuſqꝫ q̄ntū viſū eſt ſatis egimꝰ non ſolum
admonēdi ſtudioſi venerabiliū litteraꝝ vt in
ſcripturis ſanctis gn̄a locutionū ſciant ꝯ q̄uo
apud eas dici aliq̄d ſoleāt vigilāter adu̇tāt
memoriterqꝫ teneāt. Verūetiā qđ eſt p̄cipuū
et maxime neceſſariū orent vt intelligāt. In
eis quippe litteris quarū ſtudioſi ſunt qui le
gūt dn̄s dat ſapientiā et a facie eiꝰ ſciētia et
intellectus a quo ꝯ ip̄m ſtudiū ſi pietate pre
ditū eſt acceperūt. Sed hec ſatis etiā de ſig-
nis quantū ad verba ꝑtinēt dicta ſint reſtat
vt de proferēdis eis que ſentimꝰ ſequēti volu
mine que dn̄s donauerit diſſeramus.

Incipit liber q̄rtus Augustini de doctrīa
xp̄iana. A

Hoc opus noſtrū qđ inſcribitᷣ de
doctrīa xp̄iana in ii° quedam ſue
ram prima diſtribucōne partitus
Nam poſt prohemiū quo reſpō
di eis q̄ h̄ fuerāt rep̄hensui. Due ſūt res inq̄
in quibꝰ nititᷣ oīs tractatio ſcp̄turāꝝ modꝰ iue
niēdi q̄ ītelligēda ſūt et modus ꝓferēdi que

ītellcā ſūt de iueniēdo p̄us de ꝓferēdo poſtea
diſſeremꝰ. Quia ergo de iueniēdo iam mlta
diximꝰ ⁊ tria de hac vna volūia abſoluiꝰ dn̄o
adiuuāte de ꝓferēdo pauca dicemꝰ vt ſi fieri
potuerit vno liᵒ cūcta claudamꝰ totūqȝ h̄ opꝰ
iiij· voluibꝫ t̄mieť B Primo itaqȝ expecta
legētiū q̄ forte putāt me rethoica datuꝝ eſſe
p̄cepta q̄ in ſcol' ſclaribꝫ et didici ⁊ docui iſta
p̄locucōe cohibeo atqȝ vt a me nō expectent
admoneo nō vt nihil vtilitatꝭ hēant ſ; ſi q̄d
hn̄t ſeorſū diſcēdū ē ſi cui fortaſſis bono viro
h̄ ec vacat diſcē nō āt a me vl' in h̄ ope vl' in
aliq̄ alio reqrendū C Nā cū p artē retho
ricā ⁊ v̄a ſuadeā ⁊ falſa q̄s audeat dicē adū
ſus mēdaciū in defenſoribꝫ ſuis inermē debē
ꝯſiſtē veritatē vt videlicȝ illi q̄ res falſaꝭ pſua
dere conātur nouerint auditorē vel beniuolū
vel intentū vel docilem ꝓhemio facē iſti āt no
uerint. Illi falſa breuit̄ apte veriſiſiter et iſti
vera ſic narrēt vt audire tedeat ītelligere nō
pateat credē poſtremo nō libeat Illi fallaci
bus argumētis veritatē oppugnēt aſſerāt fal
ſitatem iſtā veram falſa refutare. Illi aīmos
audientiū in errorē mouētes interpellētesqȝ
dicendo terreant contriſtent exhilarent ex-
hortentur ardēter iſti pro veritate lenti frigi
diqȝ dormitent. Quis deſipiat vt hoc dicat.

d ❡ Cū ergo ſit in medio poſita facultas elo
quij q̄ ad pſuadēda ſeu praua ſeu recta valet
plurimū cur nō bonoꝝ ſtudio ꝯpat᷑ vt mili-
tet veritati ſi eā mali ad obtinēdas pūerſas
vanaſqȝ cauſas in vſus iniquitatis et erroꝛis
vſurpant. e ❡ Sed queaūqȝ ſūt de hac re
obſeruacões atqȝ p̄cepta quibꝰ cū accidit in
v̾bis pluimis oꝛnamētiſqȝ verboꝝ lígua ſoller
tiſſima cõſuetudo ſit illa que facūdia vel elo-
q̄ntia noīat᷑ extra iſtas lrās nrās ſepoſito ad
hoc cõgruo tēpoꝛis ſpacio apta et ꝯuenienti
etate diſcēda ſūt eis q̄ hoc celerit᷑ pñt. Nā et
ipſos romane p̄ncipes eloquētie nō piguit
dicē q̄ hāc artē niſi q̄s cito poſſit nunq̄ poſ
ſit oīno pdiſcē. Qd' vtrū verū ſit q̄d opus eſt
querē. Nō eni etiā ſi poſſint hec a tardioꝛibꝰ
tandē aliquādo pdiſci nos ea tantipendimꝰ
vt eis diſcēdis iam maturas vel etiā graues
hoīm etates velimꝰ īpendi. Satis eſt vt ado
leſcētuloꝛū iſta ſit cura nō ipoꝛ omniū quos
vtilitati eccāſtice cupimꝰ erudiri ſȝ eoꝛ q̄s nō
dū mag' vrgēs et huic rei ſine dubio ꝓponē-
da neceſſitas occupauit. f ❡ Quoniā ſi
acutū et feruēs aſſit ingeniū facilius adheret
eloquētia legentibꝰ et audientibꝰ eloquētes
q̄d eloq̄ntie p̄cepta ſectātibꝰ ei deſūt eccāſtice
littere ec̄ pret in arce autoꝛitatis ſalubriter

collocatū q̄s legēdo hō capax ⁊ si nō id agat ſȝ tm̄ reb⁹ q̄ ibi dicunt̄ intēt⁹ ſit ec̄ eloquio q̄ dicitur dū in hijs verſat̄ imbuit̄ accedēte vel maxime exercitacōe ſiue ſcribēdi ſiue dictādi Poſtremo ec̄ dicēdi q̄ ſm̄ pietatis ac ſidei regulam ſentit. Si āt tale deſit ingeniū nō illa rethorica p̄cepta capiūtur niſi magno laboꝛe inculcata q̄ntulacūqȝ ex pte capiant̄ aliquid proſūt q̄nquidē ec̄ q̄ ea didicerūt et copioſe ornateqȝ dicūt nō oēs vt ſm̄ ipſa dicāt pñt ea cogitaꝛe cū dicūt ſi nō de hijs̄ diſputāt. imo vo vix vllos ec̄ exiſtimo q̄ vtrūqȝ poſſint et dicē bñ ⁊ ad h̄ faciendū p̄cepta illa dicēdi cogitare dū dicūt. Cauēdū eſt em̄ ne fugiāt ex animo que dicēda ſunt dum attēdit̄ vt arte dicatur ❡ Et tñ in ſermoib⁹ atqȝ dictionum eloquentiū impleta repeꝛiūtur p̄cepta eloquētie de quib⁹ illi vt eloquerent̄ vel cum eloquerētur non cogitauerunt ſiue illa didiciſſent ſiue ne attigiſſent q̄dē Implēt quippe illa quia eloq̄ntes ſūt nō adhibēt vt ſint eloquētes. Quapropt̄ cum ex infantib⁹ loquētes nō ſiant niſi locucōnes̄ diſcēdo loquentiū cur eloquētes fieri nō poſſint nulla eloquēdi arte tradita ſȝ elocucōes eloq̄ntiū legē² et audiendo et q̄ntū aſſequi cōceditur imitādo. Qd̄ quidē ita fieri ipſis q̄ȝ experim² exēplis

Nam ſine p̄ceptis rethoricis nouim⁹ plures eloquētiores plurimis qui illa didicerūt ſine lectis vero: auditis eloq̄ntiū diſputacōibꝰ vel dicacōibꝰ neminē. Nā neqꝫ ip̄a arte ḡmatica q̄ diſcit̄ locucōis ītegritas indigerēt pueri ſi eis int̄ hoies q̄ integre loq̄rent̄ creſcē daret̄ et viuere. Neſciētes quippe vlla noīa viciorꝝ quicq̄d vicioſū cui⁹ quā ore loq̄ntis ſua ſana ꝯſuetudīe rep̄hēderēt et cauerēt ſic ruſticos rep̄hendūt vrbaī ec̄ q̄ lrāꝝ neſciūt. h. ¶ Debet igit̄ diuinaꝝ ſcp̄turaꝝ tractator ⁊ doctor defenſorqꝫ fidei recte at debellator erroris ⁊ bō docē et mīſta dedocē atqꝫ in h̄ ope ſermoīs cōciliare auerſos remiſſos erigē neſciētibꝰ quid agatur quid expectare debeāt intimare. Ubi autē beniuolos intētos dociles aut inueneit aut ipſe fecerit cetera peragēda ſūt ſic poſtulat cauſa. Si docēdi ſunt q̄ audiūt narracōne faciendū eſt ſi tamen indigeat vt res de qua agitur īnoteſcat. Ut aūt que dubia ſūt certa fiant documētis adhibitis rotiocinandū eſt. Si vero qui audiūt monēdi ſunt potius q̄m docendi vt in eo qd̄ iam ſciūt agendo nō torpeāt et rebus aſſenſum quas veras eſſe fatē tur accōmodēt maioribꝰ dicēdi viribꝰ op⁹ eſt. Ibi obſecracōes ⁊ īcrepacōes ꝯcitacōes ⁊ cohercitacōes ⁊ q̄cūqꝫ alia valē tad ꝯmonēdos

aīos nccāria J ¶ Et q̄dē h̄ cūcta q̄ dixi oēs
fē hoīes ī hijꝭ q̄ loq̄nᵒ agūt facē nō q̄eſcūt Sꝫ
cū alij faciāt obtuſe deformit̄ frigide. alij acute
ꝍnate vehement̄ illū ad h̄ opꝰ vn̄ agimꝰ iā
optꝫ accedē q̄ p̄t diſputarē ⁊ dicē ſapient̄ ec̄ ſi
nō p̄t eloq̄nt̄ vt ꝓſit audiētibꝫ ⁊ ſi minꝰ q̄ꝫ ꝓ
deſſꝫ ſi ⁊ eloq̄nt̄ poſſꝫ dicē. Qͥ vͦo affluit īſipiē
ti eloq̄ntia tāto magꝭ cauēdꝰ ē q̄ꝫ to magꝭ ab eo
ī hijs q̄ audiē īutile ē delcāꝛ auditoꝛ ⁊ eū quē
diſerte dicē audit ec̄ vē dicē exiſtiat. Hec āt
ſnīa illoꝝ n̄ fugit q̄ artē rethoricā docēdā puta
rūt. Faſſi ſūt eī ſapiāꝫ ſine eloq̄ntia parū ꝓ
deſſe ciuitatibꝫ. Eloq̄ntiā vͦo ſine ſapia nimiū
obeē plerūqꝫ ꝓdeſſe nūq̄ꝫ Si gͦ illi q̄ p̄cepta
eloq̄ntie t̄didert̄ ī eiſdē librīꝭ in q̄bꝫ id egerūt
vitate īſtigāte coacti ꝯfiterī verā h̄ eſt ſupnā
q̄ a prē lumīnū deſcēdit ſapiāꝫ neſciētes q̄ꝫ to
magis nos nō aliꝺ ſentiē debemꝰ q̄ hꝰ ſapie
filij ⁊ miſtri ſumꝰ R ¶ Sapient̄ āt dt hō
tāto magꝭ vl̄ minꝰ q̄nto in ſcṗturis ſcīs magis
minꝰ ve ꝓficerit Nō dico in eis mltū legēdū
meōrieqꝫ mādandū ſꝫ bn̄ itelligēdū ⁊ diligēt̄
eaꝝ ſēſibꝫ indagandū. Sūt eī q̄ eas legūt et
negligūt legūt vt teneāt negligūt ne intelli
gāt. Quibꝫ lōge ſine dubio p̄ferēdi ſūt qui
vba eaꝝ minꝰ tenēt ⁊ coꝛ eaꝝ ſui coꝛꝺ ocul̄
videt̄ Sꝫ vtuſqꝫ ille melioꝛ q̄ ⁊ cū volꝫ eas dt

ꝛ ſic oportꝫ ītelligit Huic ergo q̄ ſapientˀ dꝫ
dicē eē qđ nō p̄t eloq̄nt̄ v̄ba ſcp̄turaꝝ tenere
maxie nccāriū eſt Quāto em̄ ſe paupiorē cer
nit in ſuis tāto oportꝫ eū in iſtiˀ eē ditiorē vt
qđ dixerit ſuis verb̄ ꝓbet ex illis et q̄ ꝓprijs
v̄bis mīor erat mḡnoꝝ teſtīonio q̄dāmō cre
ſcat Probāº eī delcāt q̄ minꝰ p̄t delcāri dicē°.
¶ Porro q̄ nō ſolū ſapiēt verūetiā eloq̄nt
vult dicē qm̄ ꝓfcō plus ꝓderit ſi vtrūqꝫ po
tueit ad legēdos vl̄ audiēdos ꝛ excitacōe imi
tādos eloq̄ntes eū mitto libētiꝰ q̄ꝫ mḡris ar-
tis rethoīce vacare p̄cipiā ſi tū hij q̄ legū² et
audiūtur nō ſolum eloquēter ſed etiā ſapiē-
ter dixiſſe vl̄ dicere veraci predicacōne laudā
tur. Qui em̄ eloquēter dicūt ſuauiter qui ſa
piēter ſalubriter audiūtur. Propē quod nō
ait ſcriptura multitudo eloquentiū ſed multi
tudo ſapientiū ſanitas eſt orbis terrarū. Si-
cut autē ſepe ſumēda ſunt ꝛ amara ſalubria
ita ſemp vitāda eſt dulcedo pnicioſa. Sed ſa
lubri ſuauitate vel ſuaui ſalubritate quid me
lius? Quāto magiˀ illic appetitˀ ſuauitaˀ tāto
faciliꝰ ſalubritas ꝓdeſt. Sūt gº eccāſtici viri
q̄ dīna eloq̄a nō ſolū ſapiēter ſꝫ eloquēter eē
tractauerūt Quibꝯ legēdis nō ſufficit tp̄s q̄ꝫ
deeſſe ipſi ſtudētibꝯ et vacātibus pn̄t. ¶ M
Hic forſitā aliq̄s q̄rit vtrū autorēs nr̄i quoꝝ

ſcripta diuinit⁹ inſpirata canonē nob̄ ſaluberri
ma auctoitate fecerūt ſapiētes/ tm̄mō an elo
q̄ntes etiā nūcupādi ſint. Que q̄dē q̄ſtio apd̓
meip̄m ⁊ apd̓ eos q̄ mecū qd̓ dico ſentiūt fa
cillime ſoluit̓. Nā vbi eos ītelligo nō ſolū mi
hil eis eē eloq̄nti⁹ m̄ videri p̄t ⁊ audeo dicē ⁊
oēs q̄ recte ītelligūt qd̓ illi loquūtur ſil̓ intel
ligē nō eos alit̓ loq̄ debuiſſe Sic ē eīi q̄dā elo
quētia q̄ magis etatē iuuenilē decet eſt q̄ ſeni
lem. Nec iam dicēda eſt eloq̄ntia ſi pſone nō
ꝯgruat eloq̄ntis. ita eſt q̄dā q̄ viro/ ſūma au
ctoritate diuinos decet hac illi locuti ſūt nec
ipōs decet alia nec alios ipā Ipſis eīi ꝯgruit.
alios āt q̄nto videt̓ humilior tāto alti⁹ nō vēto
ſitate ſ; ſoliditate tranſcēdit. Vbi vero nō eos
ītelligo min⁹ quidē m̄ eoꝝ appaēt eloq̄ntia ſ;
eam nō dubito eſſe talē qual̓ eſt vbi ītelligo
Ipā q̄ȝ obſcuitas diuinoꝝ ſalubriūq̄ȝ dictorū
tali eloq̄ntie miſcēda fuerat in q̄ pficē nr̄ ītel
lcūs nō īuencōe. Perū etiā exercitacōe debēt.
N Poſſē q̄dē ſi vacarē oēs v̓tutes et orna
mēta eloq̄ntie de quib⁹ iſtant̓ iſti q̄ līguā ſuā
nroꝝ autoꝝ līgue nō magtudīe ſ; tumoē p̄po
nūt oñdē in iſtoꝝ lr̄is ſacris q̄s nob̄ erudiē-
dis ab h̄ ſeclo p̄uo ī btūm ſeclm traſſfēndis pui
dētia diuīa puidit Sz nō ipā me pl⁹ q̄p dici p̄t
in illa eloq̄ntia delectāt q̄ ſūt hijs viris cum

oratoribꝰ gētiliū poetis ve cōia Illᵈ magꝰ ad
miroꝛ et ſtupeo ꝙ nrā eloq̄ntia ita vſi ſūt ꝑ
alterā q̄ndā eloq̄ntiā ſuā vt nec eis deeſſꝫ nec
emīnēt in eis qꝛ nec īprobaī ab illꝭ nec oſten
taī oportebat q̄rū alterꝝ fierꝫ ſi vitaretᷣ alterꝝ
putari poſſꝫ ſi facile agnoſceretᷣ. Et in quibꝰ
locis forte agnoſcitᷣ a doctis taleꝭ res dicuntᷣ
vt v̄ba q̄bꝰ dñr nō a dicēte adhibita ſꝫ ipſis
rebꝰ velut ſpōte ſubiecta videā² q̄ſi ſapiaꝫ de
domo ſua·i·pectoīe ſapiētis ꝓcedē ītelligas ⁊
tanq̄ȝ inſeꝑabilē famulā etiā nō vocatā ſeq̄ elo
q̄ntē ⸿ Quis eīm nō videat q̂d voluerit
dicē ⁊ q̄m ſapiēter dixerit aplus gloriamur
in tribulacōībꝰ ſcientes ꝙ tribulatio paciam
opatᷣ paciā aūt ꝓbacōem ꝓbatio aūt ſpem
ſpes āt nō ꝯfūdit quia caritas dei diffuſa eſt
in cordibꝰ nr̄is ꝑ ſpūm ſcm̄ q̄ datꝰ eſt nobꝭ·
Hic ſi q̄s vt ita dixerim īpite peritꝰ artis elo
q̄ntie p̄cepta aplm ſecutū fuiſſe ꝯtēdat Nōne
a xp̄ianis doctis īdoctiſqꝫ irridebitᷣ. Et tñ ag
noſcitᷣ hᷓ figūa q̄ climax grece·latiē v̄o a qui
buſdā ē appellata gradatio qm̄ ſcalā dicere
noluerūt cū verba vel ſenſus cōnecterētur al-
terū ex altero ſicᷝ hᷓ ex tribulacōe paciam ex
paciā ꝓbacōem ex probacōe ſpem ꝯnexā vi
demus· Agnoſcitᷣ ⁊ aliud decꝰ qm̄ poſt aliq̄
ꝓnūciacōis voce finita ſingľa q̄ nr̄i membra

et ceſa greci autẽ cola ⁊ comata vocãt ſeq̃tur
ãbit⁹ ſiue circuit⁹ quẽ piodon illi appellãt cui⁹
mẽbra ſuſpẽdunt voce donec vltia finiã² Nã
eoꝝ q̃ p̃cedũt circuitũ mẽbꝝ illd ẽ pᵐ qm̃ tribu-
latio paciaꝫ opat̃. ſcđm paciã ãt ꝓbacõ ez-
tciũ ꝓbatio v̄o ſpẽ Deĩde ſubiũgit ipẽ circuit⁹
q̃ tribꝫ pagit mẽbris q̃rũ pᵐ ẽ ſpes ãt nõ cõ
fũdit. ſcđm qꝛ caitas dĩ diffuſa ẽ in cordibꝫ
nr̃is. tciũ p ſpm̃ ſtm̃ q̃ dat⁹ ẽ nob̃ At h̃ atqꝫ
huiõi i eloacõis arte tradũ² Sic ergo aplm
p̃ceptũ eloq̃ntie ſecutũ fuiſſe nõ dicim⁹ ita q̓
ei⁹ ſapiẽiam ſecuta ſit eloquẽtia nõ negamus
P ¶ Scribẽs ad corintheos in ſecũda epl̃a
redarguit q̃ſdã q̃ erãt ex iudeis pſeudo apli
eiqꝫ detrahebãt ⁊ qm̃ ſeip̃m p̃dicare ↄpellit
hãc ſibi velut iſipiẽtiã tribuẽs q̓ ſapient ſꝫ
q̓ qꝫ eloq̃nt Sꝫ comes ſapiẽ dux eloq̃ntie illã
ſeq̃ns iſtã p̃cedẽs ſeq̃ntẽ nõ rſpuẽs iteꝝ dico
inq̃t ne q̃s me putet iſipientẽ eẽ alioq̃n velꝫ
iſipientẽ ſuſcipite me vt ego modicũ q̃d glo
rier Qđ loq̄r nõ ẜm deũ loq̄r ſꝫ q̃ſi i ſtulticia
in hac ſb̃a gl̃ie Qm̃quidẽ multi gl̃iant ẜm car
nẽ ⁊ ego gl̃iabor libent ei ſuffertis inſipiẽtes
cum ſitis ipſi ſapiẽtes. Toleratis em̃ ſi quis
vos in ſeruitutẽ redigit. ſi q̃s deuoret ſi quis
accipit ſi quis extollit ſi quis vos in faciẽ ce-
dit ſcđm ignobilitatẽ in inſipiẽtia dico quaſi

nos infirmati ſimus In quo q̄s audet audeo
⁊ ego. Hebrei ſūt ⁊ ego. Iſrahelite ſūt ⁊ ego
Semē abrahe ſūt ⁊ ego Miſtri xp̄i ſūt ⁊ ego.
vt īſipiēs dico ſup ego. In laboribꝫ plimū in
carceribꝫ habūdanti9 in plagis ſup modū in
mortibꝫ ſepi9 a iudeis quīquies q̄dragīta vna
min9 accepi. Ter virgis ceſus ſū ſemel lapi-
dat9 ſū ter naufragiū feci. nocte ⁊ die in pro
fūdo maris fui. In itineribꝫ ſepe picul' flumi
nū picul' latronū picul' ex gn̄e picul' ex gētibꝫ
picul' in cītate pericul' in deſerto picul' in mari
piculis in falſis frībꝫ In labore ⁊ erūpna in
vigilijs ſepi9 in fame ⁊ ſiti in ieiunijs ſepius
in frigore ⁊ nuditate Preter illa q̄ extrīſec9
ſūt icurſus in me cotidiā ſollicitudo oīm ecclā
rū. Quis infirmat' ⁊ ego nō īfirmor? Quis
ſcādalizat' ⁊ ego nō vror? Si gl'ari oportʒ in
hijs q̄ īfirmitatis mee ſūt gl'abor Q Quā
ta ſapīa iſta ſūt dcā vigilātes vidēt. Quāta
ſo eloquētie fluīa cucurrerūt ⁊ q̄ ſtertit adū
tit. Porro āt q̄ nouit agnoſcit q̄ ea ceſa q̄ cō
mata greci vocāt ⁊ mēbra ⁊ c̄uit9 de q̄bꝫ pau
lo ante diſſerui cū decētiſſima varietate itpo
nerētur totā iſtā ſpēm dictōis ⁊ q̄ſi ei9 vultū
q̄ etiā indocti delectātur mouētur qʒ fecerūt Nā
vñ cepim9 hūc locū inſerē c̄uit9 ſūt p̄m9 mi
nimus hoc eſt bimembris. Min9 em̄ q̄ duo

mēbra circuit⁹ hrē nō pn̄t pt̄a vo pn̄t. Ergo
ille p̄m⁹ ē iter dico ne q̄s me exiſtimet īſipiē
tem eē Sequit̄ alius trimēbris alioq̄n velut
inſipientē ſuſcipite me vt ego modicū gloier
Tercı⁹ q̄ ſeq̄ mēbra hȝ .iiij Qd loq̄r nō loq̄r
ſm deū ȝ q̄i i ſtulticia i hac ſb̄a glı̄e. Qrt⁹ duo
habȝ. Qm quidē mlt̄i gliant̄ ſm carnē ⁊ ego
gliabor Et q̄nt⁹ habȝ duo libēter ei ſuſtīetis
inſipiētes cū ſitis ipſi ſapiētes Et ſext⁹ bimē
bris ē. Toleátis ei ſi q̄s in ſeruitutē vos redi
git Sequū tria ceſa. Si q̄s deuorat ſi q̄s ac
cipit ſi q̄s extollit̄ deīde tria mēbra. Si q̄s in
faciē vos cedit ſm ignobilitatē dico q̄ſi nos in
firmati ſim⁹ Addit̄ trimēbris circuit⁹. In q̄
ât quis audet in inſipiētia dico audeo et ego
R. Hinc et ſingul̄ q̄buſqȝ ceſis intꝛogādo
poſitis ſingula itidē ceſa reſpōſiōe reddūtur
tria tribꝰ. Hebrei ſūt et ego. Iſraheliti ſūt et
ego Semen abrahe ſūt et ego. Qrto ât ceſo
ſibi intꝛogacōe poſito nō alteri⁹ ceſi ſed mēbri
oppoſicōe reſpōdet. Miſtri xp̄i ſūt vt min⁹
ſapiens dico ſup ego. Iam ceſa .iiij. ſequētia
remota decētiſſime intꝛogacōe fundūtur. In
laboribꝰ plurimū in carceribꝰ habūdanti⁹ in
plagiſ ſup̄ modū in mortibꝰ freq̄nt̄ deīde ſeq̄
tur breuis circuitus quoniā ſuſpenſa pronū
ciacōne diſtinguendū eſt. A iudeis quinq̄es

vt hoc ſit membrū vnū cui ↄnectitur alterū
xl. vna minus accepi. Inde reditur ad ceſa et
ponūtur tria ter virgis ceſus ſemel lapida-
tus ſum ter naufragiū feci. Sequitur membrū
nocte ac die in profundo maris fui. Deinde
xiiij. ceſa decētiſſimo īpetu profluūt. In itine
ribus ſepe piculis fluminū piculis latronū piculis
ex gn̄e piculis ex gētibus piculis in ciuitate piculis in
deſerto piculis in mari piculis in falſis fr̄ibus. In
laboꝛe et erūpna in vigilijs ſepe in fame et ſiti
in ieiunijs ſepius in frigore et nuditate Poſt hec
interponit trimēbrē ↄ̄ciſū preter illa q̄ extrinſecus
ſūt ī curſus ī me cotidiani ſollicitudo oīm ecclā
rū Et h' duo mēbra percontacōe ſubiūgit. Quis
īfirmatur et ego nō īfirmor Quis ſcādalizatur et
nō vꝛoꝛ Poſtremo totus iſte q̄ui anhelās locus
trimēbri ↄ̄ciſu terminatur Si gl'ari opꝫ in hijs q̄
īfirmitatis mee ſūt gl'aboꝛ Quod vero poſt hūc ipe
tū interpoſita narraciūcula q̄dāmō requieſcit et req
eſcere facit auditorē q̄d decoris q̄d delectatiōis
hēat dici ſatis nō pt̄ Sequitur ei dicēs Deus et
pr̄ dn̄i nr̄i ihū xp̄i ſcit q̄ eſt bn̄dc͡us in ſcl'a q̄d
nō mētior Ac deinde q̄uo picl'itatus fuerit et
quomodo euaſerit breuiſſime narrat lōgum
eſt cetera pſequi vel in alijs ſanctarū ſcriptu
rarum locis iſta monſtrare. § Quod ſi et
iam figuras locucōnis que illa arte tradūtur

in has ſaltē q̄ de apl̄i eloquio ꝯmeōꝛaui oſtē
dere voluiſſem· Nō ne facilꝰ ḡues hoīm me
mimiū q̄ꝫ q̄ſq̄ꝫ ſtudioſoꝝ ſibi ſufficientē puta
retꝰ Hec oīa q̄n a mḡris docent̄ ꝑ mḡno ha
bent̄ mḡno emunt̄ magna iactacōe vēdunt·
Quā iactacōem ego redolē ec̄iam vereoꝛ dū
iſta ſic diſſero Sꝫ male doctꝰ hoībꝫ rñdendū
fuit q̄ nr̄os autoēs ꝯtēpnēdos putāt nō q̄a
nō h̄nt ſꝫ q̄a nō oſtentāt q̄ꝫ nimis diligūt iſti
eloq̄ntiā T Sꝫ forte q̄s putat tanq̄ꝫ elo
q̄ntē nr̄m elegiſſe me paulū· Videt̄ ei vbi ait
⁊ ſi īpitꝰ ſmōe ſꝫ nō ſc̄ia q̄ſi tedēdo obtrecta
toibꝫ ſic loqtꝰ nō tanq̄ꝫ id veꝝ agnoſcē ꝯfitē
dū· Si āt dixiſſꝫ īpitꝰ q̄dē ſmōe ſꝫ nō ſc̄ia nul
lo mō poſſꝫ alid̄ ītelligi ſc̄iam plane cūctatꝰ
ꝓfiteri ſine q̄ eē doctoꝛ gētiū nō valēt Certe ſi
q̄d eꝰ ꝓſeimꝰ ad exēm eloq̄ntie ex illꝰ ep̄lis vti
qꝫ ꝓſeimꝰ q̄s ec̄ ipi obtrectatoēs eiꝰ q̄ ſmonē
p̄ñtis ꝯtēptibilē putari volebant ḡues ⁊ foꝛ
tes eē ꝯfeſſi ſūt· V Dicēdum gͦ m̄ aliq̄ꝫ
eē video et de eloq̄ntia ꝓphāꝝ vbi ꝑ tropolo
giā mlt̄a obtegūꝛ Qui q̄ꝫ tomagꝰ trāſlatis
verb̄ videꝛ opiri tātomag̃ cū fuerit opta dul
ceſcunt Sꝫ h̄ loco tale aliq̄d ꝯmeōꝛare debeo
vbi q̄ dc̄a ſūt nō cogar exponē ſꝫ ꝯmendē tm̄
mō q̄uo dc̄a ſint ⁊ ex illiꝰ ꝓp̄he potiſſim̄ h̄ fa
ciā q̄ ſe paſtoꝛē ł armētariū fuiſſe d̄t atqꝫ ide

diuinit⁹ ablatū atq₃ missū vt dei pplo pphar₃
Nō āt bᵐ lxx· iterp̄tes q̄ ec̄ ipsi diuino spū inē
p̄tati ob h̄ aliē vident⁹ nōnulla dixisse vt ad
spūalē ſenſū pſcrutādū magis admonēr lec
tis intētio Vn̄ ec̄ obſcuiora nōnulla qr mag⁹
tropica ſūt eoꝝ h̄ ſic̄ ex hebreo in latinū elo-
quiū p̄ſbr̄o iheronimo vtuſq₃ ligue pito trāſ
lata ſūt Cū igit⁹ arguēt ipios ſupbos luxurio
ſos ⁊ fr̄ne ido negligētiſſimos caritatis ruſti
cus iſte ppha exclamauit dicēs Ve q̄ opulēti
eſtis in ſyon ⁊ ↄfiditis in mōte ſamarie opti
mates capita pploꝝ ingrediētes pōpatice do
mū iſrl̄ Trāſite in chalāne ⁊ videte ⁊ ite īde
in emath magnā ⁊ deſcēdite in geth paleſti
noꝝ ⁊ ad optia q̄q₃ reg̃ hoꝝ ſi latior t̄minus
eoꝝ t̄mino vr̄o ē q̄ ſepati eſtis in diē malū ⁊
appropinq̄tis ſolio iniq̄tatis q̄ dormitis ī lcīs
eburneis ⁊ laſciuitis in ſtratis vr̄is q̄ comedi
tis agnū de grege ⁊ vitulos de medio armēti
q̄ canitis ad vocē pſaltij Sic̄ dd pūuert ſe hrē
vaſa cātici bibētes in phial' vinū ⁊ optio vn
guēto delibuti et nichil patiebār ſup ↄtricōe
ioſeph X· Nūq̄ nā iſti q̄ pphas nr̄os
tanq̄ ierudito⁹ ⁊ eloquēis ignaros veluti do
cti deſertiq₃ ↄtēpnūt ſi aliq̄d eis tale vl' in ta
les dūm fuiſſ̄ aliē ſe voluiſſēt dicē qui tn̄ eoꝝ
īſanire noluiſſēt Qd ei ē q̄ iſto eloq̄o aures

ſobrie plus deſiderēt· Pma ipa īnectio qſi ſo
pitis ſenſibꝰ euigilarēt q̄ fremitu illiſa ē: Ve
vob̄ q̄ opulēti eſtis in ſyō ⁊ ꝯfiditis in mōte
ſamaie optiates capita ppłoꝝ īgrediētes pō
patice domū iſrł Deide vt bn̄ficꝰ dei q̄ eiꝰ am
pla ſpacia regni dedit oſtēdat īgratoꝰ qm̄ ꝯfi
debāt ī mōte ſamaie vbivtiqꝫ ydola colebāt
Tn̄ſite inq̄t ī chalāne ⁊ videte ⁊ ite ī emath
mḡnā ⁊ deſcēdite in geth paleſtīoꝝ ⁊ ad op
tima q̄qꝫ regna hoꝝ ſi latioꝛ tmīnꝰ eoꝝ tmīo
vr̄o ē· Sic ec̄ cū iſta dicāt locoꝝ noībꝰ tanq̄
luībꝰ ornatꝰ eloquiū q̄ ſūt in ſyō ſamaia cha
lāne emath mḡna ⁊ geth paleſtīoꝝ Deinde
v̄ba q̄ hijs adiūguntꝰ locis decētiſſiē vaiantꝰ
Opulēti eſtis ꝯfiditiꝰ trāſite ite deſcēdite Cō
ſeq̄ntē denūciatꝰ futūa ſb̄ iniq̄ rege captiuitas
appropinq̄re cū dr̄ ⁊ adiūgitꝰ q̄ ſepati eſtiꝰ in
diē malū ⁊ appropinq̄tiꝰ ſolio iniq̄tatis Tūc
ſubiciuntꝰ merita luxuie Qui dormitis in lcis
eburneis ⁊ laſciuitis in ſtratis vr̄is q̄ ꝯmede
tis agnū de grege ⁊ vitulos de medio armēti
Jſta ſex membra tres bimēbres circuitus edi
derūt Nō em̄ ait qui ſepati eſtis in diem ma
lū q̄ appropinq̄tis ſolio iniq̄tatis qui dormi-
tis in lcis eburneis q̄ laſciuitis in ſtratis vr̄is
q̄ ꝯmeditis agnū de grege qui vitulos de me
dio armēti Nō ſi ita diceretꝰ eſſꝫ quidē ⁊ hoc

pulchrū vt ab vno ꝓnomīe repetito oīa ſex
mēbra decurrerēt ⁊ ꝓnūciantis voce ſingł̄a fi
nirētur Sꝫ pulchri⁹ fcm ē vt eidē ꝓnoī eēnt
bina ſbnexa q̄ tres ſniās explicarēt Vnā ad
ad captiuitatis ꝓnūciatōem q̄ ſepati eſtis in
diē malū ⁊ appropinq̄tis ſolio inīq̄tatis alte
ram ad libidinē q̄ dormiti⁹ in lcīs eburneis ⁊
laſciuitis in ſtratis vr̄is ad voracitatē vo tciā
ptientē q̄ ↄmeditis agnū de grege ⁊ vitulos
de medio armēti vt in ptāte ſit vtꝝ ſingł̄a fi-
niat ⁊ mēbra ſint ſex an pᵐ ⁊ tciū ⁊ q̄ntū voce
ſuſpēdat ⁊ ſecūdū pᵒ q̄rtū tciū ſextū q̄nto cō
nectēdo in bimēbres ėait⁹ decētiſſime faciat
vnū q̄ calamitas īminēs alterū q̄ laūs īpur⁹
tciū q̄ ꝓdiga mēſa mōſtraret᷑ ¶ Deinde
luxurioſam remordet auriū voluptatē Vbi eū
dixiſſꝫ q̄ canitis ad vocē pſaltēij qm̄ pt exceiſa
pient a ſapiētib⁹ muſica mirābili decoꝛe dicēdi
īuectōis īpetu relaxato ⁊ nō ad illos ſꝫ de illꝭ
iā loq̄ns vt nos muſicā ſapiēti⁹ a muſica lux
uriātis diſtīguē ↄmonēt nō ait q̄ canitis ad
vocē pſaltēij ⁊ ſic dd̄ pūtis vos vaſa hrē cātici
ſꝫ eū illd̄ ad illos dixiſſꝫ qd̄ luxurioſi audiē de
berēt q̄ caniti⁹ ad vocē pſalterij īpiciā q̄ꝫ eoꝝ
alijs īdicauit adiūgēs ſic dauid putauerīt ſe
hrē vaſa cātici bibētes ī phialꝭ vinū ⁊ optio
vnguēto delibuti. Tria h̄ meli⁹ ꝓnūciant᷑ ſi

ſuſpēſis duobꝫ p̃oribꝫ mēbris ĉauitꝰ tāo ſini
atur Jam v̾o qđ hijs adiūgit̾ ⁊ nihil patie-
bātur ſup ꝯtricōe ioſeph ſiue ꝯtinuati dicat̾
vt vnū ſit mēbꝝ ſiue decētiꝰ ſuſpēdat̾ ⁊ nihil
patiebātur ⁊ poſt hāc diſtictōez inferat̾ ſup
ꝯtricōe ioſeph atqȝ ſit bimēbris ĉauitꝰ miro
decore nō dc̄m ē nihil patiebant̾ ſup ꝯtricōe
frīs ſʒ poſitꝰ ē pro frē ioſeph vt quicūqȝ fra
ter propiciꝰ ſignificaret̾ eiꝰ noīe cuiꝰ ex fribꝫ
fama p̄clara eſt vel in malis que pēdit vel in
bonis q̄ repēdit ⁋ Iſte certe tropꝰ vbi
ioſeph q̄mcūqȝ frēm facit ītelligi neſcio vtꝝ
illa q̄m didicimꝰ ⁊ docuimꝰ arte tradat̾ Qm̄
ſit tn̄ pulcher ⁊ queadmodū afficiat legētes
atqȝ ītelligētes nō opus ē cuiq̄ꝫ dici ſi ipē nō
ſentis Et pl̄a q̄dē q̄ ꝑtineāt ad p̄cepta eloq̄n
tie in h̄ ipō loco quē pro exēplo poſuimꝰ pn̄t
īpiri ſʒ bonū auditorē nō tā ſi diligent̾ īſtruit
q̄ꝫ ſi ardent̾ pronūciet̾ accēdit Neqȝ eñ hec
humana īduſtria ꝯpoſita ſʒ diuina mēte ſūt
fuſa et ſapiēter et eloquēter nō intēta in elo
quētiam ſapiētia ſʒ a ſapiētia nō recedēte elo
q̄ntia· Si eī ſic̄ quidā diſertiſſimi atqȝ acutiſ
ſimi viri vidē ac dicē potuerūt ea q̄ oratoīa
velut arte diſcūᶻ nō obſeruarēᶻ ⁊ notarent̾ ⁊
in hāc doctnā ēdigent̾ n̄ pꝰ in oratoꝝ īueni
rent̾ īgenijs q̄d mirū ſi ⁊ in iſtis īueniūt̾ q̄s

ille miſit q̄ facit īgenia. Quaproptē ⁊ eloq̄n
tes q̄dē nō ſolū ſapiētes canoīcos autoēs do
ctoreſqȝ fateam² tali eloq̄ntia vſos q̄l pſoīs
eiuſmōi ꝯgruebat ☧ Sȝ nos ⁊ fide lr̄is
eoꝝ q̄ ſine difficultate intelligū² nōnulla ſui
mus elocucōis exēpla neq̄q̄ tn̄ putaē debe⁊
imitādos eos nobēē ī hijs q̄ ad excēdas ⁊ eli
mādas q̄dāmō mētes legētiū ⁊ ad rūpēda fa
ſtidia atqȝ acuēda ſtudia diſcē volētiū ad ʒelā
dos q̄ȝ ſiue vt ad pietatē ꝯūtan² ſiue vt a mī
ſterijs ſecludā² aīos īpioꝝ vtili ac ſalubri ob
ſcuritate dixerīt Hic ſic q̄ꝑpe illi locuti ſūt vt po
ſterioēs q̄ eos rcē intelligerēt ⁊ exponerēt al
terā grām diſparē q̄dē verūtn̄ ſubſeq̄ntē in di
eccā repirēt ꝯ Nō g° expoſitoēs eoꝝ ita
loq̄ dn̄t tanq̄ ſe ipſi exponēdos ſili auctē ꝓpo
nāt ſȝ in oībꝫ ſmoībꝫ ſuis ꝑmit⁊ ac maxīe vt
ītelligāt elaborēt ea q̄m pn̄t pſpicuitate di
cēdi vt ā mltū tard⁊ ſit q̄ nō ītelligit ā in reꝝ
q̄s explicaē atqȝ ōndē volum⁊ difficultate ac
ſbtilitate nō ī nrā locucōe ſit cā q̄ min⁊ tardi⁊
ve qd̄ dicim⁊ poſſit ītelligi Sūt em̄ q̄dā q̄ ſua
vix nō ītelligūt ā q̄tolibȝ q̄uis placiſſiē dicē
tis v̄ſent eloq̄o q̄ in ꝑpſi audiētiā l̄ raro ſi ali
q̄d vrgēt vl̄ nunq̄ oīo mittēda ſūt In libris
āt q̄ ita ſcribūtur vt ipſi ſibi q̄dāmō lectorē
teneāt itelligūtur moleſti non ſūt volētibus

legē cū aūt nō itelligunt̄ molesti nō sint nolē
tibꝰ legē Et in aliq̄ꝝ collocucōibꝰ nō est h̄ of
ficiū deserēdū vt v̄ba q̄p̄uis ad itelligēdū diffi
cilima q̄ ipsi iam pcepimꝰ cū q̄p̄tocūq3 laboē
disputacōis ad alioꝝ itelligētiā pducamꝰ si
tenet auditorē vł collocutorē discēdi cupidi
tas nec mētis capacitas deficit q̄ q̄quō itima
ta possit accipe nō curāte illo q̄ doc3 q̄nta elo
q̄ntia doceat s3 q̄nta euidētia A·B Cuiꝰ
euidētie diligēs appetitꝰ aliq̄n negligit v̄ba
cultiora nec curāt q̄d bn̄ sonet s3 q̄d bn̄ indicet
atq3 itimet q̄d ostēdē intēdit. Vn̄ ait q̄dā cū
de tali gn̄e locucōis agēt eē in ea q̄ndā negli
gētie diligētiā· h̄ tn̄ sic detrahit ornatū vt sor
des nō 3hat q̄p̄uis in boniſ doctoibꝰ tāta cura
docēdi sit vel eē dēat vt v̄bū q̄d n̄ obscurū sit
ābiguū latinū eē nō p̄t Vulgi āt more sic dr
vt ābiguitas obscuritasq3 vitet̄ nō sic dicat̄ vt
a doctis s3 pocīꝰ vt ab indoctis dici solet Si eñ
nō piguit iterp̄tes nr̄os dicē nō cōgregabo
3uēticła eoꝝ de sāguibꝰ qm̄ senserūt ad rem
ptinē vt eo loco pł̄alit nūciaret̄ h̄ nomē q̄d
in ligua latīa singł̄arit̄ tm̄mō dr cur pietatis
doctorē pigeat ipitis loq̄ntē ossum potiꝰ q̄p̄
os dicere ne ista sillaba nō ab eo q̄d sūt ossa
s3 ab eo q̄d sūt ora intelligat̄ vbi afre aures
de correpcōe vōliū vł pductōe nō iudicāt̄
Q̄d eñ pdest locucōis itegritas quā nō seq̄t̄

intellcūs audiētis cū loquēdi oīo nulla ſit cā
ſi qđ loq̄mur nō ītelligūt proptͤ q̄s vt ītelli
gāt loq̄m᷑ꝰ A.C. ¶ Qui gͦ docꝫ vitabit
oīa v̄ba q̄ nō docēt Et ſi pro eis alia ītegra q̄
ītelligātᷣ p̄t dicͤ id magiˢ eliget Si āt nō p̄t
ſiue qꝛ nō ſūt ſiue qꝛ p̄ntia nō ocurrūt vtetᷣ
eē v̄b minꝰ ītegriˢ dū tñ res ip̄a doceatᷣ atqꝫ
diſcatᷣ ītegre. Et h̄ q̄dē nō ſolū in collocuōi
bus ſiue fiāt cū aliq̄ vno ſiue cū pl̄ibꝫ verū eē
multomagis in ꝓplis qñ ſ̄mo ꝓmitᷣ vt ītelli
gamur īſtandū ē qꝛ ī collocuōibꝫ ē cuiqꝫ intͤ
rogādū ptāˢ Ubi āt oēs tacēt vt audiatᷣ vnꝰ
ꝗ in eū intēta ora ꝯūtūt ibi vt reqͥrat q̄ſqꝫ qđ
nō ītelligit nec moris ē neqꝫ decoꝛis ac ꝑ hoc
maxīe dꝫ tacēti ſubueīre cura dicētis ¶ A.D.
Solet āt motu ſuo ſignificaꝛͤ auida m̄ltitudo
ꝯgnoſcēdi vtꝝ ītellexeit qđ donec ſigñcꝫ v̄ſa
dū eſt qđ agitᷣ m̄ltimoda vaietate dicēdi qđ
in p̄tāte nō h̄nt q̄ ꝑparataꝗ ad v̄bū mēoꝛiter
retēta ꝓnūciant Mox āt vt ītellcm eē ꝯſtite
rit ā ſermo finiēdꝰ ā in alia trāſeundū ē. Sic
eī gratꝰ ē q̄ eis ꝯgnoſcēda enubilat ſic onero
ſus ē q̄ ꝯgīta icūlcat eiˢ dūtaxat q̄rū tō expcā
tio in diſſoluēda eoꝝ q̄ p̄ādūtᷣ difficultate p̄e
debat. Nā delcāndi grā eē nota dicūtᷣ vbi nō
ip̄a h̄ modus quo dicitur attēditᷣ. Qđ ſi et
ipſe iam notus eſt atqꝫ auditoꝛibus placet

pene nihil īterest vtrū is qui dicit dictor an
lector ſit· Solēt em̄ et ea que cōmode ſcripta
ſūt nō ſolū ab hijs quib9 p̄mitus innoteſcūt
iocūde legi verūeciā ab hijs quib9 iam nota
ſūt neqȝ adhuc illa de memoria deleuit obli
uio nō ſine iocūditate relegi vel ab vtriſqȝ li
benter audiri Que āt q̄ſqȝ iā oblit9 ē cū cōmo
net^r docet^r A. E. Sȝ de mō delcāndi nūc
nō ago de modo q̄ docēdi ſūt q̄ diſcē deſiderāt
loq̄r Js eſt aūt optim9 q̄ fit vt q̄ audit verū
audiat et qđ audit ītelligat· Ad quē finē cū
ventū fuerit nihil tūc āpli9 erit de ipa re tanq̄
diuci9 docēdi laborādū ſ; forte de cōmēdāda
vt in corde figat^r Qđ ſi faciendū videbit^r ita
modeſte faciēdū eſt vt nō pueniat^r ad tediū
Prorſus h̄ eſt in docēdo eloq̄ntia q̄ fit dicēdo
vt non libeat qđ horrebat ſ; vt fiat qđ pige
bat ſ; vt appareat qđ latebat A· F Qđ
tn̄ ſi fiat īſuauit̄ ad paucos quidē ſtudioſiſſi
mos ſu9 pueīt fruc̄s q̄ ea q̄ diſcēda ſūt q̄uis
abiecte īculteqȝ dicāt^z ſciē deſiderāt Qđ cū ad
epti fuerit ipa delcābilit̄ v̄itate paſcūt^z bono⸗
rūqȝ īgenioꝝ īſignis ē īdoles ī verb̄ veꝝ amaē
nō v̄ba Qđ ei pdeſt clauis aurea ſi apire qđ
volum9 nō p̄t ā q̄d obeſt lignea ſi h̄ p̄t qn̄ nl
q̄rim9 n̄ patē qđ clauſū eſt. Sȝ qm̄ inē ſe hn̄t
nōnullā ſilitudinē veſcētes atqȝ diſcētes ꝓpt

ſaſtidia plimoꝝ etiã ipſa ſine quibꝰ viui nõ
p̄t alimẽta ꝯdiẽda ſũt· Dixit ergo quidã elo
quẽs et verũ dixit ita dicere debẽ eloq̄ntẽ vt
doceat vt delectet vt flectat Deinde addidit
docere neceſſitatis eſt·delectare ſuauitatis fle
ctere victoie·Hoꝝ triũ qđ p̄° poſitũ eſt loco
hoc eſt docẽdi neceſſitas in rebꝰ eſt cõſtituta
quas dicimus· Reliq̄ duo in modo quo dici
mus docẽdo Qui ergo dicit cũ docere vult q̃
diu non intelligitꝛ nondũ ſe exiſtimet dixiſſe
qđ vult ei quẽ vult docere quia et ſi dixit qđ
ipſe nõ intelligit nondũ illi dixiſſe putãdꝰ ẽ
a q̄ intellcũs nõ eſt· Si vero intellcũs eſt q̄cũ
qꝫ mõ dixerit dixit· Qđ ſi etiã delcãre eũ vult
cui dicit ꝗ flectẽ nõ quocũqꝫ mõ dixerit faciet
ſꝫ intereſt q̄ modo dicat vt fiat· Sic̃ eſt ãt vt te
neatur ad audiendũ delectãdꝰ auditor ita fle
ctẽdꝰ vt moueatꝛ ad agendũ Et ſic̃ delectatꝛ
ſi ſuauit̃ loq̄ris ita flectitꝛ ſi amet qđ pollice=
ris timeat qđ minarisꝰ oderit qđ arguis qđ cõ
mẽdas amplectatur qđ dolendũ exaggeras
doleat cum q̄d letandũ p̄dicas gaudeat mi=
ſereatꝛ eoꝝ q̄s miſerãdos ante oculos dicẽdo
ꝯſtitutus fugiat eos q̄s cauẽdos terrendo ꝓpo
nis et quicq̄d aliud graui eloquẽtia fieri po=
teſt ad cõmouendos animos auditorũ non
quid agendũ ſit vt ſciant ſed vt agant quod

agendū eſſe iam ſciūt A·G· ¶ Si aūt ad
huc neſciūt ꝑ̇us vtiqȝ docēdi ſūt q̄ꝫ monēdi ⁊
fortaſſe rebꝰ ipſis cognitis ita mouebunt᷑ vt
eos nō opus ſit maioibꝰ eloq̄ntie viribꝰ iam
moueri Qđ tn̄ cū opꝰ eſt faciēdū eſt Tūc āt
opuˢ ē qn̄ cū ſcieint q̄d agēdū ſit nō agūt ac
ꝑ hȝ docē necītatis ē Pn̄t em̄ agē ⁊ nō agē qđ
ſciūt Quiˢ āt dixeit eos agē debē qđ neſciūt
Et ideo flectē necītatis nō eſt q̄a ſꝑ opus nō
eſt ſi tm̄ docēti vł ec̄ delcānti ꝯſentit auditor.
Ideo āt victoie eſt qꝛ fieri p̄t vt et doceat᷑ et
delectet᷑ ⁊ nō aſſētiat᷑ Qđ āt illa duo ꝓderūt
ſi deſit hȝ tciū. Sȝ neqȝ delcāre necītatis ē qn̄
q̄dē cū dicēdo v̄a mōſtrant᷑ qđ ad docēdi offi
ciū ꝑtiet nō eloquio agit᷑ neqȝ hȝ attēdit᷑ vt
vł ip̄a vł ip̄m delcēt eloquiū ȝ ꝑ ſcip̄a qm̄ v̄a
ſūt maifeſtata delcēnt Vn̄ ⁊ plerūqȝ delectāt
ec̄ falſa patefcā atqȝ ꝯuicta Neqȝ eī delcānt
qꝛ falſa ſūt ȝ qꝛ falſa eē verꝫ ē. Delcāt ⁊ dcīo
q̄ hȝ verū eē mōſtratū eſt Propt̄ eos āt quibꝰ
faſtidiētibꝰ nō placet v̄itas ſi alio q̄cūqȝ mō
ȝ ſi eo mō dicat᷑ vt placeat ⁊ ſermo dicentis
datꝰ eſt in eloquētia nō puus etiā delcātioni
locꝰ q̄ tn̄ addita nō ſufficiūt duris q̄s nec in
tellexiſſe nec docētis eloquio delcātos eē ꝓfu
erit. Quid em̄ hȝ duo ꝯferūt hoī q̄ et ꝯfitet᷑
verꝫ ⁊ collaudat eloquiū nec inclinat aſſenſū

ꝓpter quē ſolū cum aliq̄d ſuadet᷑ rebus que
dicitur inuigilat dicētis intētio. Si eim̄ talia
docētur que credē vel noſſe ſufficiat nihil eſt
aliud eis ↄſentire niſi ↄfiteri vera eſſe Cū vͦo
id docet᷑ qꝺ agendū eſt et ideo docet᷑ vt agat᷑
fruſtra pſuadet᷑ veꝝ eē qꝺ dicit᷑ fruſtra placꝫ
modus ipē q̊ diſcit᷑ ſi nō ita docetur vt agat᷑
A. h. ¶ Opoꝛtꝫ ergo eloq̄ntē eccāſticū qn̄
ſuadet aliq̄d qꝺ agendū eſt nō ſolum docere
vt inſtruat et delectare vt teneat verū etiam
flectē vt vincat. Ille quippe iam remanet ad
ↄſenſionē flectendꝰ eloquētie grādītate in q̊
id nō egit vſqꝫ ad ↄfeſſionem eiꝰ demōſtrata
veritas adiūcta etiā ſuauitate dictōnis. Cui
ſuauitati tm̄ ope īpenſū eſt ab hoībꝫ vt non
ſolū faciēda verūetiam fugiēda ac deteſtāda
tot mala ⁊ tāta atqꝫ turpia q̄ mal' et turpibꝫ
deſertiſſime pſuaſa ſūt nō vt ↄſentiat᷑ eis ſed
ſola delectacōis grā lectitētur. Auertat āt ab
eccīa ſua deꝰ qꝺ de ſynagoga iudeoꝝ. Ihere
mias propheta ↄmeōꝛat dicēs pauoꝛ ⁊ hoꝛ
renda fcā ſūt ſup terrā prophete propheta
bant iniq̄ ⁊ ſacerdotes plauſerūt manibꝫ ſu
is et plebs mea dilexit ſic et q̄d facietis in fu
turū. O eloq̄ntia tāto terribilioꝛ quāto purioꝛ
et quāto ſe ſollidioꝛ tāto vehemētioꝛ. O vere
ſecuris ↄcidēs petras Huic eim̄ rei ſile eē v̄bū

ſuum qđ p ſanctos ꝓphetas fecit p huc ipm
prophetā deus ipſe dixit. Abſit itaqȝ a nob
vt ſacerdotes plaudāt manib⁹ iniq̄ dicētib⁹
et plebs dei diligat ſic. Abſit inqm a nobis
tāta demētia. Nā quid faciem⁹ in futurū. Et
certe min⁹ ītelligā min⁹ placeāt min⁹ moue
ant q̄ dn̄r vera tñ dicā et iuſta nō iniq̄ libent
audiātur Qđ vtiqȝ nō niſi ſuauiter dicent.
A. I In ꝑſo ḡui de q̄ dictū eſt deo in ꝑſo
graui laudabo te nec illa ſuauitas delectabil
eſt qua non quidē iniqua dicūtur ſȝ exigua et
fragilia bona ſpumeo verboꝝ ambitu ornant
q̄li nec magna atqȝ ſtabilia decēter atqȝ gra
uiter ornētur. Et tale aliquid in epiſtola bea
tiſſimi cypriani qđ ideo puto vel accidiſſe vel
conſultu factū eſſe vt ſciretur a poſteris q̄m
liguā doctrine xp̄iane ſuauitas ab iſta redū
dātia reuocauerit et ad eloquentiā grauiorē
modeſtioreq̄ȝ reſtrinxerit que vel in ei⁹ cōſe-
quētib⁹ litteris ſecure amatur religioſe ap-e
titur ſed difficilime īpletur. Ait ergo quodā
loco petamus hāc ſedē dant ſeceſſum vicina
ſecreta vbi dum erratici palmitū lapſus pen
duli nexib⁹ p harūdies baiulas repūt viteā
porticum frondea tecta fecerūt. Nō dicūtur
iſta niſi mirabiliter affluētiſſima fecunditate
facūdie ſȝ profuſiōe nimie grauitati diſplicet

Qui vero hec amant ꝑfecto eos q̄ nō ita di-
cunt ſ; caſti⁹ eloquūtur nō poſſe ita eloqui ex
iſtimāt nō iudicio iſta vitaē. Quapropt̄ iſte
vir ſanctus et poſſe ſe oſtendit ſic dicē quia
dixit alicubi et nolle qm̄ poſtmodū nuſq̄m̄.
A. R. Ait Itaq; noſter iſte eloquēs cum
iuſta ꝛ ſcā et bona dicit neq; ei alia deb; dicē
agit q̄ntū poteſt cū iſta dicit vt intelligātur
vt libēter vt obediēter audiat᷑ ꝛ hoc ſe poſſe
ſi potuerit et inquātum potuerit pietate ma
gis orationū ꝙ̄ oratoꝝ facultate nō dubitet
vt ꝑ ſe ac pro ill᷑ q̄s eſt allocutur⁹ ſit orator
anteq̄m doctor Ipſa hora iam vt dicat acce-
dens p̄uſq̄ꝫ exerat ꝑferentē linguā ad deū le
uet aīam ſitientē vt eructet qđ biberit vł qđ
īpleuerit fundat. Cū em̄ de vnaqueq; re que
ſᷓm fidē delectationēq; tractāda ſūt m̄lta ſint
que dicātur et multi modo quibꝯ dicātur ab
hijs q̄ hec ſciūt q̄s nouit q̄d ad p̄n̄s tp̄s vel
nobis dicere vł ꝑ nos expediat audiri niſi q̄
corda oīm videt. Et q̄s facit vt ꝙ oportet ꝛ
queādmodū oportet dicatur a nobis niſi in
cui⁹ manu ſūt et nos et ſermones nr̄i. Ac ꝑ
hoc diſcat q̄dē oīa que docēda ſūt q̄ et noſſe
vult ꝛ docē facultatē dicēdi vt decet virꝝ ecc̄a
ſticū cōparet ad horā vero ipſius dictōis illđ
poti⁹ bone menti cogitet ꝯuenire qđ dn̄s ait

Nolite cogitare quõ aut q̃d loq̃mini dabit᷑
em̃ vobis in illa hora q̃d loq̃mini nõ em̃ vos
eſtis q̃ loq̃mini ſ3 ſpũs prĩs qui loq̃tur in vob̃
Si ergo loquit᷑ ſpũs ſcũs in eis q̃ pſeq̃ntibꝰ
tradũtur pro xp̃o cur nõ ⁊ in hijs qui tradũt
diſcentibꝰ xp̃m. A. I. Quiſquis ãt dicit
nõ eſſe hoïbꝰ p̃cipiendũ q̃d vel queadmodũ
doceãt ſi doctores ſanctus efficiat ſpũs poteſt
dicere ne orandũ nobis eſſe quia dñs ait ſcit
pater veſter q̃d neceſſariũ vob̃ ſit p̃uſq̃ pie-
tatis ab eo ą apłm paulũ thimotheo et tito
nõ debuiſſe precipẽ qd᷑ vel queadmodũ pre
ciperẽt alijs Quas tres apłicas epłas ante
oculos hrẽ debet cui eſt in eccłia pſona docto
ris ĩpoſita. Mõne in p̃ma ad thimotheũ le-
git᷑ annũcia h̃ et doce. q̃ aũt ſint ſup̃ dcm eſt
Mõne ibi ẽ ſeniorẽ ne ĩcrepaueis ſ3 obſecᷓ vt
prẽm Mõne in ſcd̃a ei dr̃ formã habe v̄boꝝ
ſanoꝝ que a me audiſti. Mõne ibi ei dr̃ ſatis
age teip̃m in pbabilẽ operarium exhibẽs deo nõ
erubeſcentẽ v̄bũ v̄itatis rcẽ tractantẽ. Ibi eſt
et illd̃ p̃dica v̄bũ inſta oportune ĩportune ar
gue hortaẽ ĩcrepa ĩ oĩ lõganimitate ⁊ doctrĩa
Itẽqz ad titũ Mõne dt̃ ep̃m iux̃ doctrinã fidẽ
vł v̄bi pſeueãntẽ eẽ debẽ vt potẽs ſit in docẽ
na ſana ⁊ ꝯdicẽtes redarguẽ. Ibi ec dt̃ Tu v̄o
loquẽ que decet ſanã doctrinã ſenes ſobrios

eſſe ⁊ que ſequūtur ibi ⁊ illud hec loquerē ex hortare et increpa cū oī impio. Nemo te cō tempnat Admone illos pncipibꝯ ⁊ ptātibꝯ ſubditos eſſe ⁊c̄. A M ¶ Quid ergo pu tamus? Nunqͥd ɔtra ſeipm̄ ſentit apſs? quin cū dicat doctoēs apacōe fieri ſpūs ſcī ipē illis p̄cipit q̄d et queadmodū doceant? an intelli gēdū eſt et hoīm officia ipſo ſcō ſpū largiēte in docēdo etiā ipſis doctoibꝯ nō debē ceſſare? Et tn̄ neqꝫ q̄ plātat aliq̄d neqꝫ qui rigat eſt aliq̄d ſꝫ q̄ īcrementū dat de⁹ Vnde ipis q̄ꝫ mi ſtris ſcīs hoībꝯ vl' etiā ſcīs angel' operantibꝯ nemo recē diſcit q̄ ptinēt ad viuendū deo niſi fiat docil' a deo cui dr̄ in pſalmo. Doce me vt faciā volūtatē tuā qm̄ tu es ds̄ me⁹. Vnde et ipſi thimotheo idē apſus dicit loquēs vtiqꝫ ad diſcipulū doctor. Tu āt pſeuera in hijs q̄ didiciſti ⁊ credita ſūt tibi ſciēs a q̄ didiceris. A. N. ¶ Sicut em̄ corpis medicamēta que hoībꝯ ab hoībꝯ adhibētur nō niſi eis proſūt quibꝯ de⁹ opat' ſalutē q̄ et ſine ill' mederi p̄t cū ſine ipō et illa nō poſſint et tn̄ adhibētur ⁊ ſi hoc officioſe fiat inter opera miſeicordie vel beneficētie deputatur ita et adiumēta do ctrine tunc proſunt anime adhibita per ho minem cum deus operatur vt proſint qui po tuit euangelium dare homini etiam non ab

hominib9 neqꝫ ꝑ hoiem. Quin ergo docēdo
inter ꝑſuadē qđ bonū eſt nihil hoꝝ triū ſper
nens vt ſcilꝫ doceat vt delectet vt flectat oret
atqꝫ agat vt queadmodū ſupra diximꝰ intel
ligēter libent obediēter audiat᷑. Qđ cū apte
ꝛ ꝯueniēt facit nō īmerito eloqns dici pt ꝛ ſi
nō eū ſeqt᷑ auditoꝛis aſſenſus A·O· Ad
hec em̄ tria id eſt vt doceat vt delectet vt fle
ctat ꝛ illa tria videtur ꝑtinere voluiſſe idē ipē
romani autoꝛ eloquij cū itidem dixit· Is erit
ergo eloquēs qui vt doceat poterit ꝑua ſum
miſſe vt delectet modica tempate vt flectat
magna grādiṫ dicere· A·P· Is erit
igit᷑ eloquēs q poterit ꝑua ſubmiſſe modica
tempate magna grādiṫ; dicere tanq̄m ſi ad
deret etiā illa tria ꝛ ſic explicaret vnā eadēqꝫ
ſententiā dicēs Hec autē tria ille ſicut ab eo
dicta ſunt in forenſib9 poſſꝫ oſtēdere nō autē
hic h̓ eſt in eccīaſticis q̄ſtionib9 in quib9 hu
iuſmodi quē volumꝰ informare ſermo verſa-
tur. In illis em̄ ea parua dicūtur vbi de reb9
pecuniarijs iudicandū eſt· Ea mg̃na vbi de
ſalute et capite hoīm· Ea vero vbi nihil ho-
rum iudicandū eſt nihilqꝫ agitur vt agat ſi-
ue decernat ſed tantūmodo vt delectetur au-
ditoꝛ inter vtrūqꝫ quaſi media ꝛ ob hoc mo
dica hoc eſt moderata dixerūt· Modicis em̄

modus nomē īposuit· Nā modica pro puis
abusiue nō pprie dicim⁹ In istis āt nr̄is qn̄
quidē oīa maxime q̄ de loco supiore ꝑplo dici
mus ad hoīm salutē nec temporariā ꝫ etnā
referre debem⁹ vbi eē cauēd⁹ est etn⁹ interit⁹
oīa sūt mḡna q̄ dicimus vsqꝫ adeo vt nec de
ipsis pecuniarijs rebꝫ vł acq̄rendis vł amit
tēdis puavidei debeāt q̄ doctor ecclāstic⁹ dicit
siue sit illa mḡna siue pua pecuīa· Neqꝫ em̄
pua ꝗ iusticia q̄ꝓ ꝓfcō ꝗ in pua pecuīa custo
dire debem⁹ dicēte dn̄o q̄ in minimo fidel̄ est et
in mḡno fidel̄ ē Q d g° minimū est minū ē ꝫ
in minimo fidelē eē magnū ē Nā sic rō rotūdi-
tatis·i·a pūcto medio oēs linee pares ī extre
ma ducā² eadē est in mḡno disco q̄ in nūmu-
lo puo ita vbi pua iuste gerū² nō minuit² iusti
ticie magtudo A Q ¶ De iudicijs deniqꝫ
secłaribꝫ q̄bꝫ vtiqꝫ nisi pecuniarijs cū loq̄ret²
apłus audet q̄sq̄ꝓ vr̄m inq̄t adūsus alteꝝ ne
gociū hn̄s iudicari ab iniq̄s ꝗ nō apd̄ scōs an
nescitis qꝛ scī mūdū iudicabūt. Et si in vobꝫ
iudicat² mūd⁹ īdigni estis q̄ de minimis iudice
tis. Nescitis qa āgelos iudicabim⁹ nedū secła
ria. Secłaia igit² iudicia si hūeritis eos q̄ ꝯtēp
tibiles sūt in ecclīa hos collocate ad reuērentiā
vobꝫ dico Sic nō ē int̄ vos q̄sq̄ꝓ sapiēs q̄ poss̄
int̄ frēm suū iudicaē ꝫ frater cū frē iudicatur

et hoc apud ĩfideles? Jam quidẽ oĩno delictũ
est qꝛ iudicia habetis vobiscũ. Quaẽ nõ ma
gis iniq̃tatẽ patimini? Quare nõ potiꝰ frauda
mini? ꝫ vos iniq̃tatẽ facitis ⁊ hꝫ a frĩbꝫ An ne
ſcitis q̃a ĩiuſti regnũ dei nõ hẽditabũt? Quid
eſt q̄ ſic apl̄s ĩdignat᷑ ſic corripit ſic expro-
bat ſic ĩcrepat ſic minat᷑? Quid eſt q̄ ſui aĩ
affc̄m tã crebra ⁊ aſpeã vocis mutacõe teſtat᷑
Quid ẽ poſtremo q̄ de rebꝫ minimis tã grã
diter dicit? Tantũ ne de illo iudicia ſecularia
meruerũt? Abſit: Sꝫ hꝫ facit ꝓpt̃ iuſticiã cari
tatẽ pietatẽ q̃ nulla ſobria mẽte dubitãte eẽ
in rebꝫ q̄libꝫ puul᷑ mag̃ ſũt A. R. Sa
ne ſi monẽmus hoĩes queadmodũ ip̃a nego
cia ſtlaria vł ꝓ ſe vł pro ſuis apd̄ eccãſticos
iudices agẽ deberẽt rẽe admonẽmꝰ vt agẽnt
tanq̄ pua ſubmiſſe Cũ ꝟo de illiꝰ viri diſſea
mus eloquio quẽ volumꝰ eaꝝ reꝝ eẽ doctorẽ
q̄bꝫ liberam᷑ ab etnis mał atqꝫ ad etna pue
nimꝰ ꝟo vbicũqꝫ agãt᷑ hꝫ ſiue apd̄ ꝓxĩm ſiue
ꝑuati ſiue ad vnũ ſiue ad plẽs ſiue ad aĩcos
ſiue ad inimicoꝫ ſiue in ꝑpetua dictõe ſiue in
collocucõe ſiue in tractatibꝫ ſiue in librisꝫ ſiue
in ep̃lis vł lõgiſſimis vł breuiſſimis magna
ſũt n̄ forte qm̃ calix aq̃ frigide res mĩma atqꝫ
viliſſĩa ẽ ido minimũ aliqd̄ atqꝫ viliſſĩm dñs
ait q̄ eũ qui dederit diſcipulo eiꝰ nõ perdet

mercedē ſuā· Aut vero qn̄ iſte doctor in ecc̄lia
facit inde ſermonē puū aliqd̄ debēt eſtimare
ſe dicē ⁊ ido nō tpate nō ḡndit̄ ſꝫ ſūmiſſe ſibi
eē dd̄m· Nōne qn̄ accidit vt de hac re loq̄re
mur ad pp̄lm ⁊ d̄s affuit vt nō incōgrue dicē
mus tanq̄ de illa aq̄ frigida q̄dam flāma ſur
rexit q̄ etiā frigida hoīm pectora ad miſcd̄ie
opa faciēda ſpe celeſtis mercedis accēderet·
A· S· ¶ Et tn̄ cū doctor iſte dēat rerū dictor
eē mḡnaꝝ nō ſp eas dꝫ grādit̄ dicē ſꝫ ſūmiſſe
cū aliqd̄ docet̄ tpate cū aliqd̄ vituperat̄ ſiue
laudat̄ Cū vero aliq̄d agendū eſt et ad eos
loq̄m̄ q̄ h̄ agē debēt nec tn̄ volūt tūc ea que
magna ſūt dicēda ſūt grādit̄ et ad flectēdos
aīos ↄgruēter ⁊ aliqn̄ de vna eadēqꝫ re maḡ
et ſūmiſſe d̄r ſi docet̄ ⁊ tpate ſi p̄dicat̄ ⁊ grā
diter ſi auerſus inde anim⁹ vt ↄūtat̄ īpellit̄
Quid eīn ipſo deo mai⁹ eſt· Nunq̄t ideo nō
d̄r aut q̄ docet vnitatē trinitatis debꝫ niſi ſub
miſſa diſputacōne agē vt res ad dinoſcendū
difficil̄ q̄ntū datur poſſit ītelligi· Nūquit h̄
ornamēta ⁊ nō documēta q̄runt̄· Nunq̄t vt
aliq̄ agat ē flectēd⁹ auditor ⁊ nō poti⁹ vt diſ
cat īſtruēd⁹· Porro cū lauda̅ d̄s ſiue de ſeipō
ſiue de operib⁹ ſuis q̄nta fax ſplēdide ac pul
chre dictōis oborit̄ ei q̄ p̄t q̄ntū p̄t laudare
quē nemo ↄueniēter laudat nemo q̄uocūqꝫ

nō laudat᷑. Ac ſi nō colat᷑ aut cū illo vel eciā
pre illo colātur ꝑ ydola ſiue demōnia ſiue q̄cūqȝ
creatura q̄ntū hoc malū ſit atqȝ vt ab h̄ ma
lo auertant᷑ hoīes debȝ vtiqȝ q̄ndic̄ dici CA T
Sūmiſſe dictōis exēplū eſt apd' apl'm paulū
vt plani' aliq̄d ɔmemorē vbi ait Dicite m̄ q̄
ſb lege vultis eſſe legē nō audiſtis. Scriptū
eſt em̄ q̄ abrahā duos filios habuit vnū de
āncilla ⁊ vnū de libera Sȝ ille quidē q̄ de āncilla
ſcd'm carnē nat' eſt. Qui āt de libera ꝑ repro
miſſionē que ſūt in allegoria. Hec ei ſūt duo
teſtamēta Vnū quidē in monte ſyna in ſerui
tutē generās que eſt agar. Syna em̄ mons
eſt in arabia que ɔiūcta eſt huic que nūc eſt
iheruſalē et ſeruit cum filijs ſuis. Que autē
ſurſū eſt iheruſalē libera eſt que eſt mat̄ no
ſtra ⁊c̄. Itemqȝ vbi ratiocinat᷑ ⁊ dicit fratres
ſcd'm hominē dico tamen homīs cōfirmatū
teſtamentū nemo irritū facit aut ſuperordi
nat. Abrahe dicte ſūt promiſſiōes et ſemini
ei'. Nō dicit ⁊ ſeminibꝫ tanq̄m in multis ſed
tanq̄m in vno et ſemini tuo qui eſt xp̄s Hoc
āt dico teſtamentū ɔfirmatū a deo que poſt
quadringētos et triginta ānos facta eſt lex
non infirmat ad euacuandas promiſſiones
Si em̄ ex lege hereditas iam nō ex promiſſi
one Abrahe autē ex ꝓmiſſiōe donauit deus

Et quia ocurrẽ poterat audiẽtis cogitacõni
vt q̃d ergo data eſt lex ſi ex illa nõ eſt here-
tas? Ipẽ ſibi hoc ſubiecit atq; ait velut intro
gans q̃d ergo lex? Deĩde reſpõdit. Trãſgreſ
ſionis grã ꝓpoſita donec veniret ſemen cui re
promiſſum eſt diſpoſitũ ꝑ angelos in manu
mediatoris Mediator autẽ vni⁹ nõ eſt. De⁹
vero vnus eſt et hic ocurrebat qđ ſibi ipſe
propoſuit. Lex ergo adũſus ꝓmiſſa dei? Et
reſpõdit abſit. Redditq; racõnem dicẽs. Si
enĩ data eſſ; lex que poſſ; viuificare omnino
ex lege eſſ; iuſticia Sz ꝯcluſit ſcꝑtura oĩa ſub
pctõ vt ꝓmiſſio ex fide iĥu xp̃i daret᷑ credẽti
bus ⁊c̃. vſ; ſi q̃d huiõi eſt A. V. Pertiet
ergo ad docẽdi curã nõ ſolum aperire clauſa
⁊ nodos ſoluere queſtionũ ſed etiã dum hoc
agitur alijs queſtionibꝰ que fortaſſis incide
rent ne id qđ dicimus improbet᷑ ꝑ illas aut
refellatur ocurrere ſi tamẽ et ipſa ſolutio eo
rum pariter ocurrerit ne moueam⁹ qđ au-
ferre nõ poſſum⁹. Fit autẽ vt cum incidẽtes
queſtioni alie queſtiones et alie rurſum inci
dẽtibus incidẽtes pertractãtur atq; ſoluũtur
in eam lõgitudinẽ ratiocinacõnis extẽdatur
intẽtio vt niſi memoria pluimũ valeat atq;
vigeat ad caput vnde agebat᷑ diſputator re
dire nõ poſſit. Valde aũt bonũ eſt vt quicq̃d

contradici poteſt ſi ocurrerit refutet᷑ ne ibi ocurrat vbi nō erit qui reſpōdeat aut p̄ſenti quidē ꝟ taceti ocurrat et minus ſanat⁹ abſce dat A. X. In illis āt apſicis verbis dco tpata eſt. Seniorē ne increpaueis ꝟ obſecra vt prēm iuniores vt frēs anus vt mrēs ado leſcētulas vt ſorōes. Et in ill᷑ obſecro āt vos p miam dei vt exhibeatis corpa vrā hoſtiam viuā ſcām deo placentē. Et totus fere ipſius exhortacōnis locus tpatū habꝫ locucōis ge nus vbi illa pulchriora ſunt in quibꝫ ꝓprijs tanq̄ debita reddita recent exercuit ſicuti eſt hn̄tes dona diuſa ſm grām q̄ data eſt vobis ſiue ꝓpheciā ſm regulā fidei ſiue miſteriū in miniſtrādo ſiue qui docet in doctrina ſiue qui exhortat᷑ in exhortacōe qui tribuit in ſimpli citate qui preeſt in ſollicitudine qui miſeret᷑ in hilaritate dilectio ſine ſimulacōne. Odien tes malum adherētes bono caritatē fraterni tatis inuicem diligentes honore mutuo pre uenientes ſtudio non pigri ſpiritu feruentes dn̄o ſeruiētes ſpe gaudentes in tribulacōne pacientes oracōni inſtantes neceſſarijs ſan ctorum cōmunicātes hoſpitalitatē ſectantes Benedicite perſequētes vos benedicite ⁊ no lite maledicere gaudere cū gaudētibus flere cum flentibus. Idipſum inuicem ſentientes.

Et q̄m pulchre iſta oīa ſic effuſa bimēbri cir
cuitu terminātur Nō alta ſapiētes ſꝫ huilibꝰ
ꝯſentiētes ⁊ aliquāto poſt· In hocipſo inq̄t
ꝑſeuerantes Reddite oībꝰ debita cui tributū
tributū cui vectigal vectigal cui timorē timorē
cui honorē honorē· Que mēbratī fuſa clau⸗
dūtur etiā ipſo circuitu que vno membro cō
nectūt nemini quicq̄ debeatis niſi vt īuicem
diligatis· Et poſt paululū Nox p̄ceſſit inq̄t
dies aūt appropinquit. Abiciamꝰ nos ergo
opera tenebrarū et induamur arma lucis ſi
cut in die honeſte ambulemꝰ Nō in ꝯmeſſa
tioībꝰ et ebrietatibꝰ nō in cubilibꝰ et īpudici
cijs nō in ꝯtencōne et emulacōe ſed induite
dn̄m ihm xp̄um et carnis ꝓuidentiā ne fece
ritis in deſiderijs A·y· Qꝫ ſi quiſq̄m ita
diceret et carnis prouidentiā ne concupiſcen
cijs feceritis ſine dubio aures clauſula nume
roſiore mulcēt· Sꝫ grauior īterpres etiā ordi
nē maluit tenere verboꝝ· Quomō autē hoc
in greco eloquio ſonet quo locutus eſt apl̄s
viderint eius eloquij vſqꝫ ad iſta doctiores·
Michi tamen qđ nobis eodē verboꝝ ordine
īterpretatū ē nec ibi videt̄ currē nūoſe· Sane
hūc eloqucōis ornatū qui numeroſis fit clau
ſulis deeſſe fatendū eſſe auctoibꝰ noſtris qđ
vtrum ꝑ interpretes factū ſit an qđ magis

arbitror conſultu illi hec plauſibilia deuita-
uerint affirmare nō audeo qm̄ me fateor ig-
norare Illud tñ ſcio ꝙ ſi quiſq̄m hui⁹ nůoſita
tis ꝑitus illoꝝ clauſulas eorundē nůoꝝ lege
coponat qđ ſit vnitatis q̄buſdā verbis que
tantūdem ſignificacōe valent vł mutato eoꝝ
que īuenerint ordine nihil illorum que velut
magna in ſcolis gramticorū vel rethoꝝ didi
cit illis diuinis viris defuiſſe cognoſcet ⁊ mł
ta reperiet locucōnis genera tāti decoris que
quidē et in nrā ſʒ maxīe in ſua lingua ſunt de-
cora quorū nullū in eis quibꝫ iſti inflātur lit
teris inuenit A·Z· Sʒ cauendū eſt de
dīmis grauibuſqʒ ſentētijs dū additur numer⁹
pondus detrahatur. Nā illa muſica diſcipli
na vbi numerus iſte pleniſſime diſcitur vſqʒ
adeo nō defuit prophetis noſtris vt vir doc
tiſſimus iheronim⁹ quorūdam etiā metra cō
meōret i hebrea dūtaxat ligua Cui⁹ veritatē
vt ſeruaret in vbis hec inde nō trāſtulit Ego
aūt vt de ſenſu meo loquar qui mihi q̄ alijs
et q̄ alioꝝ eſt vtiqʒ notior ſicut in meo eloq̄o
quantū modeſte fieri arbitror nō pretmitto
iſtos nůos clauſularū ita in autoribꝫ noſtris
ſʒ mihi plus placet ꝙ ibi eos rariſſime inue
nio A·a· Grāde āt dicēdi gen⁹ ſʒ maxīe
diſtat ab iſto tꝑato gn̄e qđ non tam verboꝝ

ornatibꝰ comptū eſt ꝙ̄ violentiā animi affcī
bus Nā capit etiā illa ornamēta pene oīa ſꝫ
ea ſi nō hūerit nō reqrit ꝯfert̄ q̄ppe ipetu ſuo
et eloqucōis pulchtudinē ſi occurrerit in rerꝫ
rapit nō cura decois aſſumit. Satis em̄ ei eſt
propt̄ quod agit̄ vt verba ꝯgruētia nō oris
eligātur induſtria ſꝫ pectoīs ſequātur ardorē
Nam ſi aurato gēmatoqꝫ ferro vir fortis ar
metur intētiſſimꝰ pugne agit quidē illis ar-
mis qd̄ agit nō quia p̄cioſa ſꝫ quia arma ſūt
idemipſe eſt tamē et valet plurimū etiā cum
rimanti telū ira facit. A. ꝯ. Ait apl̄s vt
pro euāgelico miniſteio paciēter mala huiꝰ
temporis cū ſolatio donoꝝ dei oīa tolerētur.
Mḡna res eſt et grādit agit̄ nec deſūt orna
menta dicēdi Ecce nūc inqt tps acceptabile
ecce nūc dies ſalutis nullā in quoq̄ dātes of
fenſionē vt nō rephēdat̄ miſteriū nrm̄ ſꝫ in
oībꝰ ꝯmēdantes noſmetipōs vt dei miſtros
in mlta pacīa in tribulacōibꝰ in necītatibꝰ in
anguſtijs in plagis in carceribꝰ in ſedicōibꝰ
in laboribꝰ in vigilijs in ieiunijs in caſtitate
in ſcientia in lōganimitate in benignitate in
ſpiritu ſancto in caritate nō ficta in verbo ve
ritatis in virtute dei. Per arma iuſticie dextera
et ſiniſtra. Per gloriā et ignobilitatē. Per in
famiā ⁊ bonā famā vt ſeductoēs ⁊ veraces vt

qui ignoramur ⁊ cognoſcim⁹ quaſi moriẽtes
et ecce viuim⁹ vt correcti et nõ mortificati vt
triſtes ſemp aũt gaudẽtes ſicut egeni mltos
autẽ ditãtes tanq̃ nihil habẽtes et oĩa poſſi
dentes. Vide adhuc ardentẽ. Os nr̃m patet
ad vos o corinthij cor noſtrũ dilatatũ eſt ⁊c.
q̄ pſequi longũ eſt B.C Itaqꝫ ad roma
nos ait vt pſecuc̃oes hui⁹ mũdi caritate vin
cant' ſpe certa ĩ adiutorio dei. Ait ãt ⁊ grãdit
et ornate. Scim⁹ inq̃t qm̃ diligẽtib⁹ deũ oĩa
cooperant' in bonũ hijs q̄ ſm̃ propoſitũ vocati
ſũt ſancti qm̃ quos ante p̄ſciuit et p̄deſtina-
uit cõformes fieri imaginis filij ſui vt ſit ipſe
p̄mogenit⁹ in mltis frib⁹. Quos aũt p̄deſti
nauit illos ⁊ vocauit ⁊ q̃s vocauit ipõs ⁊ iuſtifi
cauit q̃s ãt iuſtificauit illos ⁊ glificauit Q̃d
ergo dicem⁹ ad hec? Si de⁹ pro nob̄ q̃s cõtra
nos? Qui proprio filio nõ pepcit ſꝫ pro nob̄
oĩb⁹ tradidit eũ. Quõ nõ etiã cũ illo oĩa no-
bis donauit? Quis accuſabit adũſus elcõs
dei. Deus q̄ iuſtificat q̃s eſt q̄ cõdẽpnet? xp̄s
ih̄s q̄ mortuus eſt magis ãt q̄ reſurrexit qui
eſt in dextra dei qui etiã ĩterpellat pro nob̄?
Quis nos ſepabit a caritate xp̄i? Tribulatio
an ãguſtia an pſecutio an fames an nuditas
an periculũ an gladius? Sicut ſcriptum eſt
qm̃ ꝓpt te mortificamur tota die eſtiati ſum⁹

vt oues occaſionis ſʒ in hijs oībꝫ ſupamus p
eū q̄ dilexit nos. Certus ſū em̄ qꝛ neqꝫ mors
neqꝫ vita neqꝫ āgeli neqꝫ pͥncipat⁹ neqꝫ pre
ſentia neqꝫ futura neqꝫ virtus neqꝫ altitudo
neqꝫ ꝓfundū neqꝫ creatura alia poterit nos
ſepare a caritate dei q̄ eſt in xp̄o ihu dn̄o nr̄o
B. D. Ad galathas aūt quāuis tota illa
epl'a ſubmiſſo dicēdi gn̄e ſcripta ſit niſi in ex
tremis ptibꝫ/vbi eſt eloquiū tpatū tamē īnē
ponit q̄ndā locū eo motu animi vt ſine vllis
q̄dē talibꝫ ornamētis q̄lia ſūt in hijs q̄ modo
poſuim⁹ nō poſſʒ tamē niſi grādit dici. Dies
inq̄t obſeruatis et menſes ⁊ ānos et tpa Ti
meo vos ne forte ſine cauſa laborauerī in vo
bis. Eſtote ſicut ego qm̄ et ego ſicut vos frēs
precor vos nihil me leſiſtis. Scitis q̄a p infir
mitatē carnis iam pridē euāgeliſaui vobis et
tēptacōem vr̄am in carne mea nō ſpreuiſtis
neqꝫ reſpuiſtis ſicut angelū dei excepiſtis me
ſicut ihm̄ xp̄um. Que ergo fuit btītudo vr̄a.
Teſtimoniū vobis phibeo qm̄ ſi fieri poſſet
oculos vr̄os eruiſſetis et dediſſetis mihi. Er
go inimicus faūs ſū vobis verū p̄dicās Emu
lant᷑ vos nō bene ſʒ excludē vos volūt vt eos
emulemini. Bonū eſt aūt in bono emulari ſp
et nō ſolū cū p̄ns ſū apud vos filioli mei q̄s
iterum pturio donec xp̄s formetur in vobis.

Vellem autē nūc adeſſe apud vos et mutare
vocē meā qꝛ ꝯfūdoꝛ in vobis. Nūquid h̓ aut
ꝯtraria ꝯtrarijs ſūt reddita aut aliq̄ gradacōe
ſibi ſubnexa ſūt aut ceſa aut mēbra circuit⁹
ne ſuo ſonuerūt. Et tn̄ nō ideo tepuit grādis
affcūs quo eloquiū feruē ſentim⁹. Sꝫ apl'ica
iſta ſic clara ſūt vt et ꝓfūda atqꝫ ita ꝯſcripta
meōrieqꝫ mādata vt non ſolū lcōꝛe vel audi
toꝛe verꝫ ⁊ iam expoſitoꝛe opus hēant ſi q̄s
in eis nō ſupficie contētus altitudinē querat.
B. E ¶ Quaproptē videam⁹ iſta gn̄a dicēdi
in eis q̄ iſtoꝝ lectōe ad rerū ꝺ'inaꝝ atqꝫ ſalu
briū ſciam ꝓfecerūt eāqꝫ eccl'ie miniſtrauerūt
Btūs cyprian⁹ ſūmiſſo dicēdi gn̄e vtit' in eo
libro vbi de ſacrō calicis diſputat. Soluitur
ibi q̄ſtio in q̄ q̄rit' vtrū calix dn̄ic⁹ aquā ſolū
an eā ei vino mixto debeat hr̄e. Exempli grā
aliq̄d inde ponendū eſt. Poſt ꝑncipiū ergo
epl'e iam ſoluē icipiēs ꝓpoſitā q̄ſtionē admo
nitos āt nos ſcias inq̄t vt in calice offerēdo
dn̄ica tradicio ſeruet' neqꝫ aliud fiat a nobis
q̄ꝑ qd' pro nobis dn̄s prioꝛ fecit vt calix q̄ in
ꝯmeōꝛacōe ei⁹ offert' vino mixtus offerat'.
Nā cū dicat xp̄s ego ſū vita vera ſāguis xp̄i
nō aq̄ eſt vtiqꝫ ſꝫ vinū nec p̄t videri ſanguis
ei⁹ q̄ redempti ⁊ viuificati ſum⁹ eſſe in calice
qn̄ vinū deſit calici q̄ xp̄i ſanguis oſtēdit' qui

ſcripturarū omniū ſacramēto ac teſtimonio
predicet᷑. B. F. ¶ Inuenim⁹ eni in geneſi
circa ſacramētum noe hoc idem precucurriſſe a
figuram dn̄ice paſſionis illic extitiſſe quod vi
num bibit ꝙ inebriatus ꝙ in domo ſua nu-
datus eſt ꝙ fuit recubans nudis et patenti
bus femoribꝫ ꝙ nuditas illa patris a medio
filio denudata eſt a maiore vero et minore cō
tecta ⁊c̄ que neceſſe non eſt exequi cum ſatis
ſit hoc ſolum cōplecti ꝙ noe tipum futile ve
ritatis oſtendēs non aquā ſed vinum biberit
et ſic ymaginē dominice paſſionis expreſſe-
rit. Item in ſacerdote melchiſedech dominici
ſacramēti prefiguratū videm⁹ miſteriū ſcd̄m
ꝙ ſcriptura diuina teſtatur dicens. Et mel-
chiſedech rex ſalē protulit panem et vinū fu
it autē ſacerdos dei ſumi. Et benedixit abra-
ham. Q᷑ autē melchiſedech tipum criſti por
taret declarat in pſalmis ſpiritus ſanctus ex
pſona patris ad filium dicēs. Ante luciferū
genui te Tu es ſacerdos ineternū ſcd̄m ordi
nem melchiſedech. Hec et alia que ſequūtur
huius epiſtole ſumiſſe dictōnis modū ſeruāt
quod facile eſt explorare legētibus ¶ B. G
Sanctus quoqꝫ ambroſi⁹ cū agat rem mag
nā de ſpū ſcō vt eū pr̄i et filio demōſtret eq̄lē
ſubmiſſo tn̄ dicēdi gn̄e vtit᷑ qm̄ res ſuſcepta

non ornamēta verborū aut ad flectēdos ani-
mos ꝯmocōnis affectū ſed rerum documēta
deſiderat· Ergo inter cetera in principio huiꝰ
operis ait· Cōmotus oraculo gedeon cū au
diſſet ꝙ deficientibꝰ licet populoꝝ milibꝰ in
vno viro dn̄s plebē ſuā ab hoſtibꝰ liberaret
obtulit hedū caprarū· Cuiꝰ carnē ſcd̓m pre
cepta āgeli et azima ſupra petrā poſuit et ea
iure pfudit que ſimul vt virge cacumīe quā
gerebat āgelus dei cōtigit de petra ignis eru
pit atqꝫ ita ſacrificiū qd̓ offerebatᷣ abſump
tum eſt. Quo indicio declaratū videtur ꝙ pe
tra illa tipū habuerit corpoīs xp̄i quia ſcrip
tum eſt bibebant de conſequēti petra· Petra
autē erat xp̄us· Qd̓ vtiqꝫ non ad diuinitatē
eiꝰ ſed ad carnē relatū eſt que ſitientiū corda
populorū perhēni riuo ſui ſāguinis inunda
uit· Jam tūc igitᷣ in miſterio declaratū eſt q̇a
dn̄s ih̄s in carne ſua totiꝰ mūdi peccata cru
cifixus aboleret nec ſolum delicta factorū ſed
etiā cupiditates animorū. Caro eīm hedi ad
culpam facti refertᷣ ius ad illecebras cupidi
tatum ſicut ſcriptū eſt quia cōcupiuit popu-
lus cupitatē peſſimā quis nos cibabit carne
Qꝫ igitur extēdit angelus virgā et tetigit pe
tram de q̄ ignisꝭ exiit oſtendit ꝙ caro dn̄i ſpū
repleta diuino pctā omnia hūane ꝯdicōnis

exureret· Unde et dñs ait· Ignẽ veni mittere
in terrã ꝛc̃· In quibꝫ rei docende ac probãde
maxime incumbitis. B· H· C De genere
temperato eſt apud Cyprianũ virginitatis
illa laudatio· Nũc nobis ad virgines ſermo
eſt quarum quo ſublimior eſt gloia maior et
cura. Flos eſt ille eccleſiaſtici germinis decus
atqꝫ ornamẽtum gracie ſpiritualis leta indo-
les laudis ꝛ honoris opus integrũ atqꝫ cor-
ruptum imago dei reſpondens ad ſanctimo-
niam dñi illuſtrior porcio gregis criſti gau
det per ipſas atqꝫ in ipſis largiter floret ſan
cte matris eccłie glorioſa fecunditas quãto-
qꝫ plus glorioſa virginitas numero ſuo ad
dit tanto plus gaudium matris augeſcit et
alio loco in fine epiſtole Quomodo portaui
mus ĩquit imaginẽ eiꝰ qui de luno eſt ſic por
temus imaginẽ eiuſ qui de celo eſt hanc ima
ginem virginitas portat portat integritatis
ſanctitas portat ꝛ veritas portãter diſcipline
dei mores iuſticiã cũ religione retinentes ſta
biles in fide humiles in timore ad omnẽ tole
rantiam fortes ad ſuſtinẽdaſ iniurias mites
ad faciendã miſericordiã faciles fratna pace
vnanimes atqꝫ cõcordes Que vos ſingula o
bone v̾gines obſeruaẽ diligẽ ĩplẽ dẽtis q̃ deo
ꝛ xp̃o vacãteſ ad dñm cui vos dicaſtis maioẽ

et meliore parte p̄ceditis prouecte ānis iuni
oribus facite magiſteriū minores natu pre-
bete cōpibꝫ incitamentū hortamentis vos
mutuis excitate emulis de virtute documētis
ad gloriā prouocate durate fortiter pergite
ſpiritualit̄ puenite feliciter tantū noſtri tunc
memētote cū incipiet in vobis virginitas ho
norari. B. J. Ambroſiꝰ etiā genere di
cendi temperato et ornato ꝓfeſſis virginibꝫ
proponit tanq̄m ſub exēpli forma q̄ moibꝫ
imitētur et dicit. Virgo erat nō ſolum corpoē
ſed etiā mente que nullo doli ambitu ſincerū
adulteraret affectū corde humilis verbis gra
uis animi prudēs loquēdi parcior legēdi ſtu
dioſior nō in incerto diuiciaꝝ ſꝫ in prece pau
peris ſpem reponens intēta operi verecūda
ſermonibꝫ arbitrū mentis ſolita nō hominē
ſed deū querē nullū ledere bene velle omnibꝫ
aſſurgere maioribꝫ natu equalibꝫ nō īuidere
fugere iactantiā racōnem ſeq̄ amare virtutē
Qn̄ iſta vel vultu leſit parētes: Quādo diſ
ſenſit a ꝓpīquis: quādo faſtidiuit huilem:
quādo deriſit debilem quādo vitauit inopem
Eos ſolos ſollicita cetus viroꝝ inuiſere miſe
ricordia nō erubeſceret neq̄ p̄teriret verecū
dia nihil toruū in ocul' nihil in verbis procax
nihil in actu īuerecundū nō geſtus fractior nō

inceſſus ſolutior non vox petulantior vt ipa corpis ſpēs ſimulachrū fuerit mētis ꝛ figūa probitatis. Bona quippe domus in ipō veſti bulo debet agnoſci ac pmo pretēdat īgreſſu nihil intus latere. tenebrarū tanq̄m lucerne intus poſite lux foris luceat. Quid ergo exe quar ciborum partimonia officiorū redūdā ciā. Alterū ſup naturā ſupfuiſſe alterū pene ipſi nature defuiſſe. Illic nulla ītermiſſa tem pora hic cōgeminati ieiunio dies et ſi quādo reficiendi ſucceſſiſſȝ voluntas cibus plerūqȝ obuius qui mortē arceret non delicias mini ſtraret ꝛc. B. R. Hec autē propterea in exemplo huius temperati generis poſui quia nō hic agit vti virginitatē voueant que nondū vouerūt ſed quales eſſe debeant que iam vote ſunt. Nam vt aggrediatur anim9 tantum ac tale propoſitū grandi vtiqȝ dicēdi genere debet excitari et accendi. Sed martir cyprianus de habitu virginum non ſuſcipiē do virginitatis propoſito ſcripſit. Iſte vero epiſcopus etiam ad hoc eas magno inten= dit eloquio. B. I. Verum ex eo quod ambo egerunt dictionis grādis exempla me morabo. Ambo quippe inuecti ſūt in eas que formā pigmentis colorant vel potius decolo rant quorum prior ille cum hec ageret ait in

ter cetera. Si quis pingendi artifex vultum
alicuiꝰ et ſpeciem et corporis qualitatē emu
lo colore ſignaſſet et ſignato iam conſūmato
qz ſimulachro manus alius inferret vt iam
formata iam picta quaſi peritior reformaēt
grauis prioris artificis iniuria et iuſta indig
natio videretur. Tu te exiſtimas impune la
turam tam improbe temeritatis audaciā dei
artificis offenſam. Vt em̄ circa homines īpu
dica et inceſta fucis lenociniātibꝫ non ſis cor
ruptis violatiſqꝫ que dei ſunt peior adultera
detineris. Qꝫ ornari te putas quod putas co
m impugnatio eſt iſta diuini operis preua
ricatio eſt veritatis. Monentis apoſtoli vox
eſt. Expurgate vetus fermentum vt ſitis no
ua cōſperſio ſicut eſtis azimi. Nam paſcha
noſtrum īmolatus eſt criſtus. Itaqꝫ feſta ce-
lebremus in fermento veteri neqꝫ in fermen
to malicie et nequicie ſed in azimis ſincerita-
tis et veritatis. Nam ſinceritas perſeuerat
et veritas quando que ſincera ſunt polluūtur
et colorum adulterinis medicaminū fucis in
mendacium vera mutātur. Dominꝰ tuus di
cit non potes facere capillum vnum album
aut nigrum et tu ad vincendam dn̄i tui vocē
vis te eſſe potiorem audaci conatu et ſacrile
go cōtēptu. Crines tuos inficis malo p̄ſagio

futurozum capillos iam tibi flãmeos auſpi-
catis. Lõgum eſt inſerere omnia que ſequun
tur B. M. ¶ Ille v̈o poſterioz vt in tales
diceret hinc illa inquit naſcuntur incentiua
viciozũ vt queſitis coloribus oza depingant
dum viris diſplicere formidant et de adulte
rio vultus meditẽtur adulterium caſtitatis.
Quanta hic amẽcia effigiem mutare nature
picturam querere? Et dum verentur marita
le iudicium propꝛiũ perdiderũt. Prioꝛ em̃
de ſe pronũciat que cupit mutare q̄ꝫ nata eſt
ita dum alij ſtudet placere prius ip̃a ſibi diſ
plicet. Quẽ iudicẽ mulier deformitatis tue
requirim? q̄̃ te ip̃am? Quid videri times Si
pulchra es quid abſcõderis? Si deformis cur
te formoſam eſſe mentiris nec tue conſciẽtie
nec alieni graciã erroris habitura? Ille ei ad
ulterã diligit tu adultero vis placere et iraſ
ceris ſi amet aliam qui adulterare in te doce
tur. Male magiſtra es iniurie tue lenocinaĩ
refugit etiam que paſſa eſt leonem. At licet
vilis mulier nõ tamen ſed ſi peccat. Tolera
bilia prope modo in ãdulteria crimina ſunt
Ibi em̃ pudicicia hic natura adulteãtur Sa
tis vt exiſtimo appaẽt feminis ne ſuam fucis
adulterẽt formã et ad pudoẽm et ad timorẽ
hic facũdia vehemẽter impelli proinde neqꝫ

ſubmiſſum neq; temperatū ſed grande omni
no gen⁹ hoc locucōnis agnoſcim⁹. B. N.
Et in hijs autē quos duos ex omnibꝫ pro-
ponere volui et in alijs eccleſiaſticis viris et
bona et bene idem ſic res poſtulat acute orna
te ardenterq; dicētibus per multa eorū ſcrip
ta vel dicta poſſunt hec tria genera reperiri
et aſſidua lectōne vel audicōne admixta etiā
exercitacōne ſtudētibus inoleſcere. B. O.
Nec quiſq̄ȝ poteſt diſciplinā eſſe eſtimet
iſta miſcere ymmo quantū congrue fieri po
teſt omnibꝫ generibus dictio varianda eſt.
Nam quando prolixa eſt in vno genere mi
nus detinet auditorē. Cum vero fit in aliud
ab alio tranſitus etiam ſi longius eat decen-
tius procedit oratio quamuis habeāt et ſin
gula genera varietates ſuas in ſermone elo
quentium quibus non ſinūtur in eorum qui
audiunt frigeſcere vel tepeſcere ſenſibus Ve
rumtamen facilius ſubmiſſum ſolum q̄ȝ ſo
lum grā de diucius tolerari poteſt. Cōmotio
quippe animi quāto magis excitanda eſt vt
nobis aſſentiat auditor tanto minus in ea te
neri poteſt cum fuerit quantum ſatis eſt exci
tata et ideo cauendū eſt ne dum volumus al-
tius erigere quod erectū eſt etiam inde cadat
q̄ fuerat excitacōe pductū. Interpoſitis vero

que ſunt dicēda ſubmiſſi⁹ bene reditur ad ea que opus eſt grādíter dicí vt dictōnis impe tus ſicut maris eſtus alternet. Ex quo fit vt grande dicēdi genus ſi dicitur⁹ eſt dicendū nō debeat eſſe ſolum ſed aliorū generū interpo ſicōne variet. B. P. Et tamen generi dictio tota tribuatur cui⁹ copia preualuerit. Intereſt eīn q̄d genus cui generi apponatur vel adhibeatur certis neceſſarijs locis. Nā et grādi genere ſemp aut pene ſemp tempeāta decet eſſe p̄ncipia et in poteſtate eſt eloquē-tis vt dicātur nōnulla ſubmiſſe etiā que poſ ſent grādíter dicí vt ea que dicūtur grāditer ex illorū fiant grandiora compacōne et eorū tanq̄m vmbris luīnoſiora reddātur. In quo cunq; autē genere aliqua queſtionū vincula ſoluenda ſunt acumine opus eſt q̄ ſibi ſub-miſſum genus propriū vendicat. Ac p hoc eo genere intēdendū eſt et in alijs duob⁹ ge neribꝫ quādo eis iſta incidūt ſicut laudandū aliquid vel vituperādū vbi nec donatio cuiuſ q̄m nec liberatio nec ad actōnem qualibet aſ ſenſio requiritur in quocūq; alio genere oc-currerit gen⁹ adhibendū ⁊ īterponendū eſt tēperatū. B. Q. In grandi ergo gñe in ueniūt ſuos locos duo ceteá ⁊ in ſubmiſſo ſi militer. Temperatū autē genus nō quidem

ſemꝑ ſed tamen aliquãdo ſubmiſſo indiget ſi
vt dixi queſtio cui⁹ modus ſoluendus eſt in
currat vel quãdo nõnulla que ornari poſſent
ideo non ornãtur ſed ſubmiſſo ſermone dicũ
tur vt quibuſdam quaſi choris ornamento
rum prebeant eminẽtiorẽ locum. Grãde aũt
gen⁹ temperata dictio nõ reqrit Ad delectã
dos quippe animos nõ ad mouendos ipa ſu
ſcitur non ſane ſi dicẽti. Non crebrius et ve
hemẽtius acclametur ideo grãditer putãdũ
eſt dicere Hoc em̃ et acumina ſubmiſſi gene
ris ⁊ ornamẽta faciũt temperati. Grãde aũt
genus plerumqȝ pondere ſuo voces premit
ſed lacrimas exprimit.   B.ſſ. ¶ Deniqȝ cũ
apud ceſaream mauritanie populo diſſua-
derem pugnam ciuilem vel potius pluſquã
ciuilem quã cateruam vocabant. Neqȝ em̃ ci
ues tantũmodo ſed etiam propinqui fratres
poſtremo parentes ac filij lapidibus ĩter ſe
in duas partes diuiſi ꝑ aliquot dies cõtinu-
os et certo tempore anni ſolempniter dimi-
cabant et quiſqȝ vt queqȝ poterat occidebat
egi quidẽ grãditer quantũ valui vt tam cru
dele atqȝ inueteratum malum de cordibus et
moribus eorum auellerem pellereqȝ dicendo
nõ tum egiſſe me aliquid putaui cum eos au
direm acclamantes ſed cum flentes viderem

Acclamacōnibꝰ quippe ſe doceri et delectari
flecti āt lacrimis indicabāt Quas ibi aſpexi
īmanem illā ꝯſuetudinē a patribꝰ et auis lō
geqȝ a maioribꝰ edita que pectora eoꝝ hoſti
liter obſidebat victā anteq̄m re ipſa id oſtē=
derēt credidi Moxqȝ ſermone finito ad agē
das deo grās corda atqȝ ora conuertit. Ecce
iam ferme octo vel amplius anni ſūt propi=
cio criſto exquo illic nihil tale temptatū eſt.
Sunt et alia multa experimēta quibꝰ didici
mus hoīes quid in eis fecerit ſapiētis grau
ditas dictōnis nō clamore potiꝰ q̄m gemitu
aliquādo etiā lacrimis poſtremo vite muta
tione mōſtraſſe B. S. ¶ Submiſſo etiam
dicēdi genē ſunt pleriqȝ mutati ſed vt q̄d ne
ſciebant ſcirent aut q̄d eis videbatur incredi
bile crederēt nō autē vt agerent q̄d agendū
iam nouerāt et agere nolebāt. Ad huiuſmo
di namqȝ duriciam flectendā debet grāditer
dici Nam et laudes ac vituperacōnes quādo
eloquēter dicūtur cum ſint in genere tempe
rato ſic afficiūt quoſdā vt nō ſolum in laudi
bus et vituperacōnibꝰ eloquētia delectentur
verū et ipſi laudabiliter appetāt fugiantqȝ vi
tupeābiliter viuere Sed nūquid omnes qui
delectātur mutātur ſicut in grādi genere oēs
qui flectūtur agūt et in ſubmiſſo genere oēs

qui docentur ſciūt aut credūt verū eſſe qd̓ ne
ſciūt. Unde colligitur illa duo gn̄a qd̓ efficere
intendūt hoc eis eſſe maxime neceſſariū qui
ſapienter et eloquēter volunt dicere. Illud
vero qd̓ agitur genere tēperato id eſt vt elo-
quētia ipſa delectet nō eſt genere dictōnum
propt̄ ſeipm̄ vſurpandū ſed vt rebꝫ que vti
liter honeſteqȝ dicūtur ſi nec docēte indigēt
eloquio nec monēte quia et ſcientes et fauē
tes auditores habēt aliquāto promptius ex
ipſa delectacōne elocucōnis accedat vel tena
cius adhereſcat aſſenſus B. T. Nā cū
eloquētie ſit vniūſale officiū in quocūqȝ iſto
rum triū genez dicit quidē eloquēs apte ad
pſuaſionē ſed niſi pſuadeat ad finē non pue
nit eloquētie pſuadet autē in ſubmiſſo genē
vera eſſe q̄ dicit. Perſuadet autē in grādi vt
agātur que agenda eſſe iam ſciūtur nec agū
tur. Perſuadet in genere temperato puchre
ornateqȝ dicere. B. V. Quo fine quod
opus eſt appetāt. Eum qui ligua gloriātur
ſe in pane giricis talibuſqȝ dictōnibꝫ iactant
vbi nec docēdus nec ad aliqd agendū monē
dus ſed tantūmodo eſt delectandus auditor
Nos vero iſtū finem referam⁹ ad aliū finem
vt ſcilȝ qd̓ efficere volum⁹ cū grāditer dicim⁹
hoc etiā iſto velim⁹ id eſt vt bona morū dili-

gantur vel deuitētur mala ab hac actōne nō
ſic alieni ſunt homines vt ad eam grādi ge-
nere dictōnis videātur vrgendi aut ſi iam id
agūt vt agant ſtudioſiuꝰ atqꝫ in eo firmiter
perſeuerēt. Ita fit vt etiā temperati generis
ornatu nō iactāter ſed prudēter vitamur nō
eius fine contēti q̄ tantūmodo delectat̄ audi
tor ſed hoc potius agentes vt etiam ip̄o ad
bonū qd̄ pſuadere volumꝰ adiuuet̄. C. X.
Illa itaqꝫ tria genera que ſupra poſuimꝰ eū
qui ſapiēter dicit ſi etiam eloquēter vult di-
cere id agere vt intelligēter vt libent̄ vt obe
dienter audiatur nō ſic accipiēda ſunt tanq̄
ſingula illis tribus dicendi generibꝰ ita tri-
buantur vt ad ſubmiſſum intelligēter ad tē
peratū libenter ad grāde pertieat obediēter
audire ſed ſic potius vt hec tria ſemp inten
dant et quātum poteſt agat etiā cum in illo
rum quoqꝫ ſingulo verſatur. Volumꝰ ēm fa
ſtidiri etiam quod ſubmiſſe dicimꝰ ac p hoc
volumus nō ſolum intelligēter verumetiā li-
benter audiri. Quid ēm agimꝰ diuinis teſti
monijs docendo qd̄ dicimꝰ niſi vt obediēter
audiamur id eſt vt credatur eis opitulante
illo cui dictū eſt. Teſtimonia tua credita fa-
cta ſut valde. Quid etiā querit niſi credi qui
aliq̄d licet ſbmiſſo eloquio diſcētibꝰ narrat.

Et q̄s eum velit audiē niſi auditorē nōnulla
etiam ſuauitate detineat. Nam ſi non intelli
gatur quis neſciat nec libēter eum poſſe nec
obediēter audiri. B. Y. Plerumq; autē
dictio ip̄a dum ſoluit difficillimaſ queſtiōes
et inopinata manifeſtacōne demōſtrat dum
ſentētias acutiſſimas de neſcio quibuſ quaſi
cauernis vnde nō ſperabatᷣ eruit et oſtendit
dum aduerſarij conuīcit errorē et docet fal
ſum eſſe quod ab illo dici videbatur inuictū
maxime quādo adeſt ei⁹ quoddā decus non
appetitū ſed quodāmodo naturale et nōnul-
la nō iactāticula ſed quaſi neceſſaria atq; vt
ita dicā ip̄is rebuſ extorta numeroſitas clau
ſularum tantas acclamacōnes excitat vt vix
ītelligatur eſſe ſubmiſſa. Non em̄ quia neq;
incedit ornata neq; armata ſ; tanq̄m armata
ſed tanq̄m nuda cōgreditur ideo nō aduerſa
rium neruis lacertiſq; collidit et obſiſtētem
ſubruit ac deſtruit membris fortiſſimis fal
ſitatem Vnde aūt crebro et multū acclamatᷣ
ita dicentib⁹ niſi quia veritas ſic demōſtrata
ſic defēnſa ſic inuicta delectatᷣ. Et in hoc igi
tur genere ſubmiſſo iſte noſter doctor et di-
ctor id agere debet vt nō ſolum intelligētur
verumetiā libenter et obediēter audiatur.
B. Z. Illa q̄; eloquētia generis tēperati

apud eccłiaſticū nec inornata relinquit᷑ nec
indecenter ornatur nec ſolum hoc appetit vt
delectet qđ ſolum apud alios profitet᷑ verū
etiam in hijs que laudat ſiue vituperat iſtis
appetendis vel firmius tenēdis illis autē vi-
tandis vel reſpuendis vult vtiqȝ obedienter
audiri. Si autē non auditur intelligēter nec
libēter poteſt. Proinde illa tria vt intelligāt
qui audiunt vt delectētur vt obediant etiam
in hoc genere agendum eſt vbi tenet delecta
tio principatū. B. a. Iam vero vbi mo
uere et flectere grandi genere opus eſt audi
torem quod tūc eſt opus quādo et veraciter
dici et ſuauiter cōfitetur et tamen nō vult fa
cere quod dicitur. Dicendū eſt procul dubio
ḡndiť. Sȝ q̄s moue͛ ſi neſcit qđ d͛r á q̄s tenet᷑
vt audiat ſi nō delectat᷑. vnde et iſto gn̄e vbi
ad obedientiā cor durum dictōnis grāditate
flectēdū eſt niſi et ītelligēter et libēter q̄ dicit
audiat᷑ nō poteſt obediēter audiri. B. c.
Habȝ āt vt obediēter audiam͛ q̄ntacūqȝ grā
ditate dictōis maius pōdus vita dicētis Nā
q̄ ſapiēter et eloquēter dicit viuit āt neq̄ter
erudit quidē multos dicēdi ſtudio q̄uis aīe
ſue ſit īutil᷑ ſic ſcriptū ē Scribe ⁊ phariſei in ca
thedra moyſi ſederūt q̄ dicūt facite q̄ āt faciūt
facē nolite dicūt eī ⁊ nō faciūt vn̄ ait ⁊ apl̄s

Siue occaſione ſiue veritate criſtus annūcie
tur. Xp̄us autē veritas eſt et tamen etiā nō
veritate annūciari veritas poteſt id eſt vt pra
uo et fallaci corde que recta et vera ſunt pre
dicētur. Sic quippe annūciatur iheſus xp̄us
ab eis qui ſua querunt non que iheſu criſti.
C. d ❡ Sȝ qm̄ boni fideles nō quēlibȝ homi
num ſed ipſum dn̄m obedienter audiūt qui
ait que dicūt facite que aūt faciūt facere no
lite dicunt em̄ et nō faciūt ideo audiūtur vti
liter etiā qui iutiliter agūt. Sua em̄ querere
ſtudent ſed ſua docere non audēt de loco ſcilȝ
ſuperiore ſedis eccliaſtice quā ſana doctrina
cōſtituit propt̄ qd̓ ip̄e dn̄s prius q̄m de tali
bus qd̓ cōmemoraui dicerȝ premiſit. Cathe
dra moyſi ſedent. Illa ergo cathedra nō eo
rum ſed moyſi cogebat eos bona dicere etiā
non bona facientes Agebant ergo ſua in vi
ta ſua docere autem ſua cathedra illos non
permittebat aliena Multis ita qȝ proſūt di
cendo que non faciunt ſed pluribus prodeſ
ſentt faciendo que dicunt. Abundant enim
qui multe vite ſue defenſionem ex ip̄is ſuis
prepoſitis et doctoribꝰ querūt reſpondētes
corde ſuo aut etiaam ſi ad hoc erumpūt ore
ſuo atqȝ dicentes. Quod ip̄e mihi precipis
cur ipſe non facis ? Ita fit vt eum obediēter

non audiant qui ſe ipe̅ non audit et verbum
dei quod eis predicat ſimul cum ip̄o predica
tore conte̅pnant· C·E· ¶ Deniq3 apoſto
lus ſcribens ad thimotheū cum dixiſſ3 nemo
adoleſcentiā tuam cōtempnat ſubiecit vnde
conte̅pnetur atq3 ait Sed forma eſto fideliū
in ſermone in ↄuerſacōne in dilectōne in fide
in caſtitate· Talr doctor vt obedie̅ter audiat᷑
non impude̅ter nō ſolum ſubmiſſe ac tempe
rate verumetiā grādiber dicat quia nō conte̅p
tibiliter viuit· Hic namq3 elegit bonā vitam
vt etiam bonā non negligat famā ſed proui
deat bona coram deo et hominibꝫ quantū po
teſt illum time̅do hijs conſule̅do in ipō etiam
ſermone malit rebus placere q̄m verbis nec
exiſtimet dici melius niſi qꝺ dicitur veri? nec
doctor verbis ſeruiat ſed verba doctori· Hoc
eſt em̄ qꝺ ait apoſtolus nō in ſapie̅tia verbi
ne euacuetur crux criſti. C·F· ¶ Ad hoc
valet etiam qꝺ ait ad thimotheū Noli ver=
bis conte̅dere ad nihil em̄ vtile eſt niſi ad ſub
uerſionem audie̅tium· Neq3 em̄ hoc ideo di
ctum eſt vt aduerſarijs oppugnātibus veri=
tatem nihil nos pro veritate dicamus Et vbi
erit qꝺ cum oſtenderet qualis epiſcopus eſſe
debeat ait inter cetera vt potens ſit in doctri
na ſua et cōtradice̅tes poſſit redargue̅e· Ver=

bis eñ contēdere eſt nō curare quomō error
veritate vincatur ſed quomodo tua dictio di
ctioni preferatur alterius. Porro qui nō ver
bis contēdit ſiue ſubmiſſe ſiue tempeāte ſiue
grāditer dicat id agit verbis vt veritas pate
at veritas placeat veritas moueat quoniā nec
ipſa que precepti finis et plenitudo legis eſt
caritas vllo modo recta eſſe poteſt ſi ea que
dicūtur nō vera ſed falſa ſūt. Sicut autē cui9
pulchrum corpus et deformis eſt anim9 ma
gis dolēdus eſt q̄m ſi deforme habēt corpus
ita qui eloquēter que falſa ſunt dicūt magis
miſerandi ſūt q̄m ſi talia deformiter dicerent
Quid eſt ergo non ſolum eloquenter verum
et iam ſapiēter dicere niſi verba in ſubmiſſo
genere ſufficiētia in temperato ſplendētia in
grandi vehemētia veris tamē rebus quas au
diri oporteat adhibere. Sed ſi vtrumqȝ nō
poteſt dicat ſapiēter qđ nō dicit eloq̄nter po
tius q̄ꝑ dicat eloquēter qđ dicit īſipiēter. Si
āt ne hoc quidē p̄t ita ꝯuerſetur vt nō ſolum
p̄miū ſibi ꝯparet ſed ⁊ alijs prebeat exēplū
et ſit ei quaſi copia dicendi forma viuēdi.
C. G. Sūt ſane quidā qui bene ꝓnūciare
poſſunt qđ aūt ꝓnūcient excogitare nō p̄nt
Quid ſi ab alijs ſumāt eloquēter ſapiēterqȝ
cōſcriptū memorieqȝ ꝯmendēt atqȝ ad ꝓ ſu

proferāt ſi eam pſonā gerūt nō improbe fa
ciunt eciā ſic eñ qđ pfecto vtile eſt multi pre
dicatorēs veritatis fiunt nec multi magiſtri ſi
vnius veri magiſtri idipſum dicāt omnes et
nō ſint in eis ſciſmata. Nec deterrēdi ſūt iſti
voce iheremie prophete per quē deus argu
it eos qui furantur verba eius vnuſquiſqȝ a
proximo ſuo Qui eñ furant᷑ alienū auferūt
Verbū autē dei non eſt ab eis alienū qui ob
temperāt ei potiuſqȝ ille dicit aliena qui cū di
cat bene viuit male. Quecūqȝ eñ dicit bona
ei⁹ excogitari videtur ingenio ſed ab ei⁹ mo-
ribus aliena ſūt. Eos vtiqȝ dixit deus furari
verba ſua qui boni volūt videri loquēdo que
dei ſunt cum mali ſint faciēdo que ſua ſunt.

C. lx. Nec ſane ipſi dicunt bona que
dicunt ſi diligenter attēdas. Quomodo eñ
dicunt verbis qđ negāt factis? Non eñ fru
ſtra de talibus ait apl̄us Confitētur ſe noſſe
deū factis autē negant. Modo quodā ergo
ipſi dicūt et rurſus alio modo nō ipſi dicūt
quomiā vtrūqȝ verum eſt qđ ait veritas. De
talib⁹ eñ loquēs que dicūt facite inquit que
autē faciūt facere nolite hoc eſt qđ ex ore il
lorum audiſtis facite qđ in opere videtis fa
cere nolite. Dicunt eñ inquit et nō faciunt.
Ergo q̈muis nō faciūt tamen dicūt. Sȝ alio

loco tales arguit ypocrite inquit quomō potestis bō loqui cū ſitis mali Ac p hoc et ea q̄ dicūt quādo bona dicūt nō ipſi dicunt voluntate. ſ. atqȝ opere negādo que dicūt. Vnde cōtigit vt homo diſertus et malus ſermonem quo veritas p̄dicetur dicendū ab alio nō diſerto ſed bono ipſe cōponat. Qd cū fit ipſe a ſeipſo tradit alienū ille ab alio accipit ſuum. Cum vero boni fideles bonis fidelibus hanc operam cōmendāt vterqȝ ſua dicunt quia et deus ipſorum eſt cui⁹ ſunt illa que dicūt et ea ſua faciūt que nō ipſi cōponere potuerūt q̄ ſcd'm illa cōpoſite viuūt. C. J. Siue ātad populū vel apud q̄ſlibet iamqȝ dicturus ſiue qd apd ꝑplm dicendū vl ab eis qui voluerunt aut potuerūt legendū eſt dictaturus oret vt deus ſermonē bonum det in os eius. Si em̄ regina orauit heſter pro ſue gentiſ tēporali ſalute locutura apud regem vt in os eius congruū ſermonē daret quanto magis orare debet vt tale munus accipiat qui pro eterna hominū ſalute in verbo et doctrina laborat. Illi vero qui ea dicturi ſunt que ab alijs acceperunt et antequā accipiant orent pro eis a quibuſ accipiunt vt eis detur qd p eos accipe volūt et cū acceperint orent vt bn̄ ipſi ꝓferāt et illi ad q̄s ꝓferūt ſumāt. C. K.

Et de proſpero exitu dictõnis eidem gracias agant a quo id ſe accepiſſe nõ dubitãt vt q̇ gloriat᷑ in illo gloietur in cuius manu ſũt et nos et ſermones noſtri· C·I· ¶ Longior euaſit liber q̃m volebam q̇mq; putauerã ſed legenti vel audiẽti cui gratus eſt longus non eſt ¶ Cui autẽ longus eſt p partes eum legat qui habere vult cognitũ· ¶ Quem vero cogni tionis ei⁹ non piget de lõgitudine nõ quera tur· ¶ Ego tamen deo noſtro gracias ago q͛ in hijs quatuor libris nõ qualis ego eſſem cui multa deſunt ſed qualis᷒ eſſe debeat qui in do ctrina ſana id eſt criſtiana nõ ſolũ ſibi ꝫ etiã alijs laborare ſtudet quãtulacunq; potui fa cultate diſſerui· A M E N·

¶ Finit opus egregiũ aurelij auguſtini ypo nenſis epĩ de doctrina xp̃iana in quatuor li- bros distinctũ valens oĩmode pro ĩtellectu ſcripturarũ ac ſerie proferẽdi eaſdem qualis doctorem decet catholicũ·:·

¶ Deo gracias